Prijs f 0.50

9e JAARGANG No. 4
APRIL 1955

NEDERLAND POLEN

Ook het kinderensemble van de werkers van het Ministerie voor Vlees- en Zuivelproductie bereidt zich op het 5e Wereldjeugdfestival voor. In de eerste ronde van de competities behaalde de eerste prijs: Bozenka Korulska en Grazynka Kramecka in een scène „De Vier Jaargetijden", die het ensemble op zijn repertoire heeft.

UIT DE INHOUD:

UITGAVE DER VERENIGING NEDERLAND—POLEN

Het Paleis voor Cultuur en Wetenschap in Warszawa, dat tijdens het Jeugdfestival een centrum van de gebeurtenissen zal zijn.

Het affiche voor de traditionele wielerwedstrijd Praag-Berlijn-Warszawa, die van 2—17 Mei plaats vindt.
↓

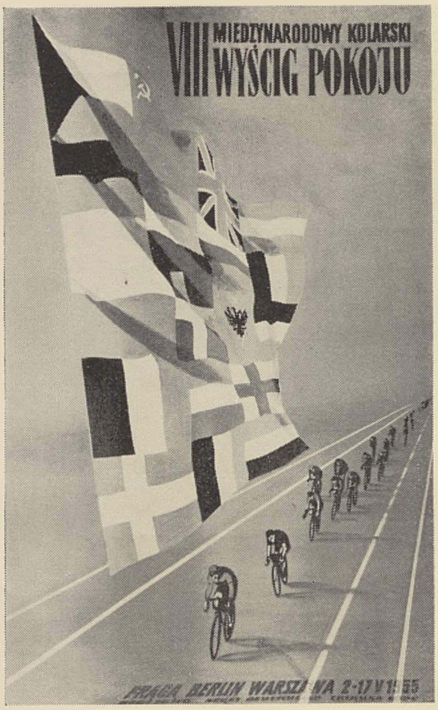

FOTO ★ reportage

Ook vond een competitie voor een Poolse Festival-affiche plaats. Dit affiche won de tweede prijs.
↓

Het Poolse Festivalembleem dat gekozen werd als resultaat van een concours, is in email uitgevoerd. De witte duif is op blauwe achtergrond.
↓

Koningin-moeder Elisabeth van Belgie temidden van de leden van het dans- en zangensemble „Mazowsze", dat zij op 21 Maart jl. bezocht in het studiecentrum van het ensemble in Karolin.

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński
Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) Amstel 182 - Telefoon 65335 - Amsterdam-C.

HET BUDGET

VAN DE POOLSE VOLKSREPUBLIEK

In de afgelopen maand legde de regering van de Poolse Volksrepubliek het staatsbudget voor 1955 aan de Volksvertegenwoordiging voor. De begroting valt in verschillende hoofdstukken uiteen, die in commissies voorbereid werden. Opvallend is, dat de inkomsten van de staat de uitgaven met 7 milliard złoty's overtreffen. De geraamde uitgaven zullen namelijk tegen de 115 milliard złoty's (10,3% meer dan in 1954) bedragen, de inkomsten daarentegen 122 milliard złoty's (6,7% meer dan in 1954).

Het grootste deel van de staatsuitgaven, 52,9% komt voor rekening van het hoofdstuk „Financiering van de Volkshuishouding", 25,1% op „Sociale en Culturele Diensten", 10,4% is voor de verdediging, 9% voor administratieve doeleinden en 2,6 % voor delging der staatsschuld en voor reserves. Het is interessant om op te merken, dat bij de 60,8 milliard voor de financiering van de volkshuishouding nog 17.5 milliard złoty's komen uit de eigen middelen van de nationale bedrijven. Het grootste gedeelte van deze bedragen gaat naar de belangrijkste sectoren der economie, te weten de zware industrie en de fabrikatie van productiemiddelen. Deze laatste zal vergeleken met 1954 met 6% toenemen. De productie van draaibanken bv. zal alleen al met 30% stijgen en die van electrische energie met 11,1%. Maar het sterkst zal de fabrikatie van landbouwmachines en -werktuigen toenemen, nl. met 30,3%.

De productie van consumptiegoederen zal met 11% toenemen; de katoenproductie o.a. met 6,1%, schoeisel met 10,6%, suiker met 12,6% en radio-ontvangtoestellen met 45,1%.

1955 is het laatste jaar van het Zesjarenplan. Dit brengt met zich mee dat vele nieuwe fabrieken in bedrijf zullen komen. Het belangrijkste object daaronder is ongetwijfeld Nowa Huta, waar dit jaar de tweede grote hoogoven, twee Martin-ovens, twee cokes-batterijen en één der grootste staalwalsen van Europa in gebruik worden genomen. Ook in het Kościuszko-hoogovenbedrijf komt een nieuwe cokes-batterij in werking. Als gevolg van de nieuwe investeringen zal de grondstoffenproductie in 1955 met ongeveer 400.000 ton stijgen en die van staal met 500.000 ton.

Het afsluiten van de investeringen binnen het Zesjarenplan zal ook in de electrische en chemische productie tot grote verhoging leiden. Op het gebied van de lichte industrie komen naast de eerste hal van een grote schoenenfabriek nieuwe weverijen en spinnerijen in bedrijf. Ook de uitbreidingen van vele bestaande bedrijven zullen gereed komen. Daardoor zullen vooral de opbrengsten stijgen van de zuivel- en vleeswarenindustrie. Ook de opbrengst van landbouwproducten voor consumptie zal stijgen.

Grote sommen zijn op de begroting voor de landbouw uitgetrokken. De totale landbouwproductie zal met 6,2 % moeten toenemen. Daarom zal er, vergeleken met 1954 dit jaar 21,8 % meer aan geldmiddelen geïnvesteerd worden.

Voor sociale en culturele diensten is dit jaar 28,9 milliard złoty uitgetrokken; 2,8 milliard złoty's meer dan in 1954. Een half millioen kinderen bezoeken nu kleuterscholen, het net van scholen van alle soorten zal echter nog verder uitgebouwd moeten worden. Meer dan 80 % van alle schoolplichtigen zal in 1955 de zevenjarige school bezoeken, voor de oorlog was dit slechts 34 %. Het aantal studenten aan de Universiteiten zal dit jaar tot 150.000 stijgen (1937: 48.000) waarvoor dit jaar weer 39 tehuizen gebouwd zullen worden. De uitgaven voor kunst, wetenschap, gezondheidszorg en sport zullen met ongeveer 10 % stijgen. Het aantal ziekenhuisbedden bedraagt nu 135.000, dat is 35 % meer dan in 1950. 130 nieuwe gezondheidscentra en 45 nieuwe kraamklinieken zullen dit jaar op het platteland geopend worden. Voor sociale verzekeringen is dit jaar 10,2 % meer geïnvesteerd.

Iets opmerkelijks in het staatsbudget is het feit dat de beleggingen voor de uitbreiding van de volkshuishouding en de sociale en culturele diensten samen 78 % van alle uitgaven vormen. Een dergelijke samenstelling getuigt van het vredelievend karakter van de begroting. Het drukt precies de verlangens van het Poolse volk uit, dit volk wil namelijk de opbouw in vrede voortzetten en zowel zijn economische als culturele betrekkingen met alle landen, onafhankelijk van hun maatschappelijk en economisch karakter, op dezelfde voet voortzetten en uitbreiden.

Bij heel het Poolse volk leeft de

herinnering aan het lijden en de verwoestingen als gevolg van de inval en de bezetting door de Hitler-benden. Daarom beziet het met begrijpelijke achterdocht de machinaties die de herleving van het op revanche beluste Duitse militarisme beogen. Het is dan ook vastbesloten om niets na te laten om zijn nationale verdediging te waarborgen. Zijn leger zal van de beste uitrusting voorzien worden om de vrede, de onaantastbaarheid van zijn grenzen en de vruchten van de opbouw te verdedigen. Daarom bedraagt de begroting voor de verdediging nu 12 milliard of 19,4 % van het totale budget.
Opmerkelijk is ook, dat de uitgaven voor administratieve diensten dit jaar verminderd zijn. Dit hangt samen met het feit, dat de administratieve structuur van vele overheidsdiensten verbeterd of inge-

De kinderen van de arbeiders van de kunstzijdefabriek in Jelenia Góra kregen als kleuterschool het gerestaureerde landhuis ter beschikking.

In Gorzowo werd binnen het Zesjarenplan de eerste Poolse fabriek van de kunststof Stelon in gebruik genomen. Stelon is verwant aan nylon.

100 kinderen verblijven daar onder deskundige leiding.

krompen is. Ook zijn nog verdere maatregelen in deze richting in het stadium van voorbereiding.

De structuur van de inkomsten van de staat weerspiegelt de structuur van de volkshuishouding. De overheersende posities worden ingenomen door de genationaliseerde bedrijven, die nu aan het volk behoren. De inkomsten van de staat stammen dit jaar voor 86,3 % uit deze bron. Inkomsten en belastingen van niet-genationaliseerde bedrijven dragen voor nauwelijks 5,1 % bij, terwijl de staatsinkomsten uit directe belastingen slechts 5,4 % van de begroting vormen. Dat het leeuwendeel van de inkomsten uit de genationaliseerde bedrijven komt, houdt tevens de garantie in, dat de Staatsplannen vervuld zullen worden.

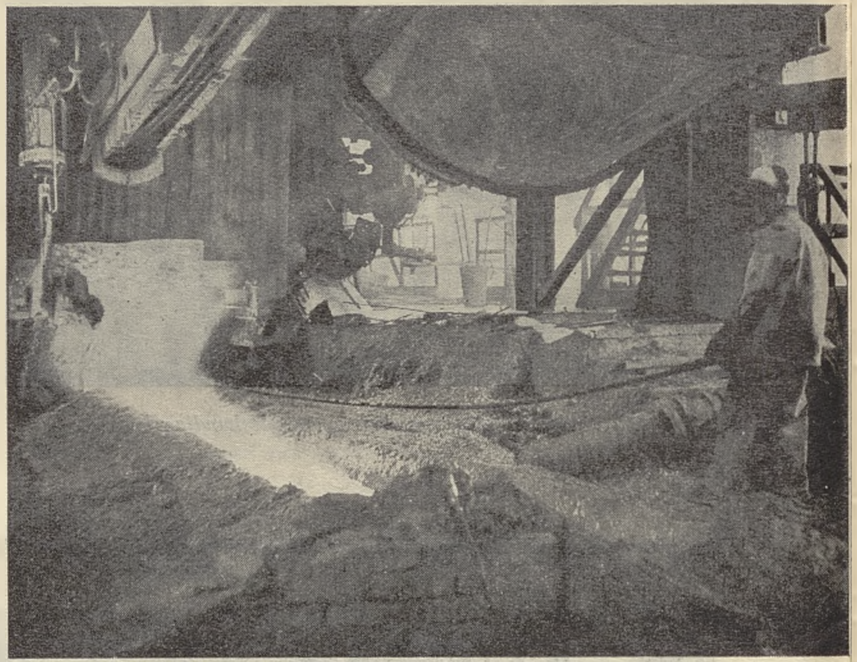
Een nieuw levensmiddelenmagazijn in de Kopernikstraat in Gdynia. Het is van 6—21 uur ononderbroken geopend.

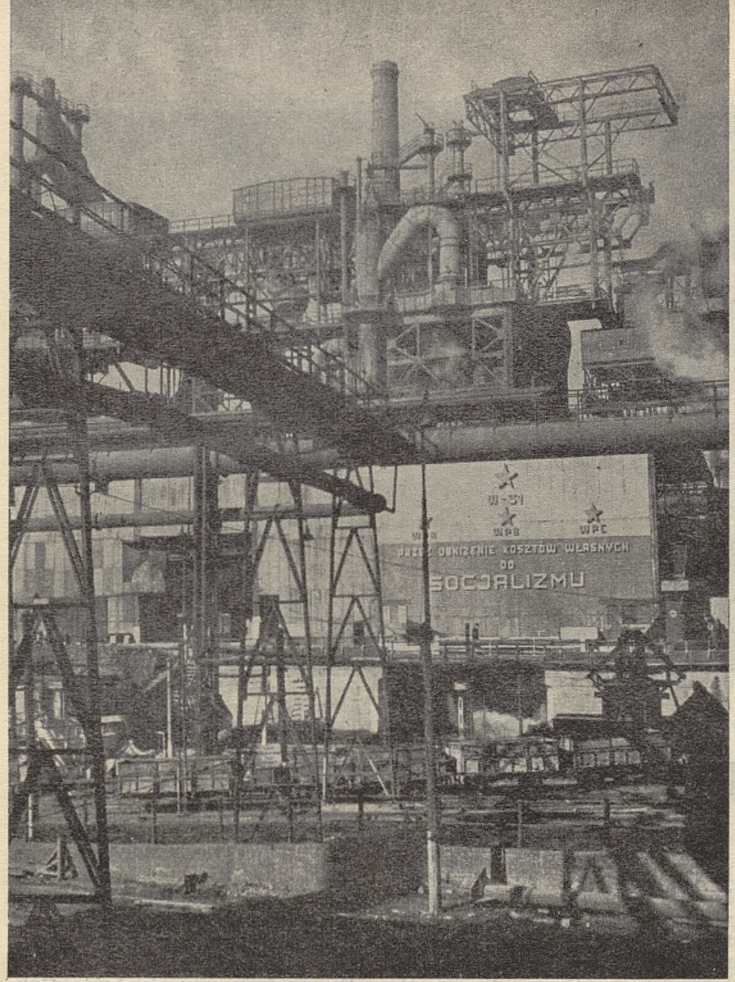
DE RESULTATEN VAN DE POOLSE HOOGOVENBEDRIJVEN IN 1954

1954 was voor de groei van de productiecapaciteit der hoogovens van bijzondere betekenis, daar vele fabrieken voor de ijzer- en de overige metaalindustrie in bedrijf werden gesteld.
In tegenstelling tot de voorgaande jaren werden in 1954 niet alleen nieuwe aggregaten of productie-afdelingen in reeds bestaande bedrijven in bedrijf genomen, maar ook werden vele nieuwe productiebedrijven van de hoogovens, vooral van de reusachtige hoogovenbedrijven, de door de staat gefinanceerde Lenin-hoogovens, in werking gesteld. Daar werken reeds een hoogoven, de schamotte en de kiezelafdeling. De laatste worden als de grootste en ook modernste productie-installaties van vuurvast materiaal beschouwd.
Verder moeten we gewag maken van het krachtstation waarvan de energie, in de eerste étappe vervaardigd, reeds in de behoefte van alle objecten van het Lenin-combinaat voorzag. Bovendien zijn twee kraakinstallaties in werking, die nu de behoefte van de nieuwe hoogovens dekken en nog een overschot aan cokes leveren.
Aan het einde van het laatste jaar (1e étappe) werd de grootste Poolse ertsensorteerderij en sinterij in bedrijf genomen. Zij maakt een verhoogde opbrengst mogelijk door het gloeien der ertsen met een hoog stofgehalte. Dit heeft tevens een vermindering van het verlies tot gevolg, dat tot nu toe door het uitblazen uit de hoogovens van poedervormige ertsen optrad.

Het gesmolten staal wordt uitgelaten in de hoogoven „Szczecin”.

De arbeiders van de hoogoven „Bobrek” namen de verplichting op zich een extra productiequantum boven het plan te leveren. →

Nu enige woorden over de aluminiumsmelterij in Polen, namelijk die in Skawina. Deze kwam het vorige jaar in bedrijf, vele maanden eerder dan bij het plan was geprojecteerd. Deze aluminiumsmelterij is het modernste, geëlectrificeerde en geautomatiseerde productiebedrijf van het land.
In de grootste zink- en loodsmelterij „Bolesław” werden nieuwe ovens tot vervaardiging van zinkoxyde in bedrijf genomen. Dit maakte het mogelijk de zinkproductie, bestemd zowel voor het eigen land als voor de uitvoer, belangrijk te verhogen.
Voorts is de eerste kopersmelterij in bedrijf gesteld, die het erts in hoofdzaak betrekt van de kopermijnen van Dolny Sląsk. Een gieterij voor lichte metalen werd eveneens in bedrijf genomen.
In de smelterij „Pokój” werden walsfabrieken voor ruwblik in bedrijf genomen, die door Poolse ingenieurs ontworpen werden. Hierdoor werd de ruwblik-productie belangrijk verhoogd, welke zo noodzakelijk is voor de bouw van ketels, locomotieven, bruggen, kranen en andere objecten van de zware machinebouw.
We moeten nog, zij het dan ook kort, de vele andere productie-objecten releveren, die verleden jaar klaar zijn gekomen. Zo werd in de „Bobrek”-smelterij een grendelwalsfabriek (1e étappe) in bedrijf genomen, die talrijke walsfabrieken van de smelterijen van grondstof voorziet.
De uitbreiding van de voornaamste productie-afdelingen van de fabrieken voor vuurvast materiaal in Wrocław, Łazy en Rogoźniki, werd voltooid. De nieuwe ijzerertsmijnen „Nowa Wieś”, „Barbara” en „Henryk” begonnen met de ontginning.
Tenslotte werd in de smelterij „Kościuszko” de eerste agglomeratieband in bedrijf gesteld en er werden installaties gemonteerd, die voor het gelijkmaken van het erts dienen. (Het betreft hier een installatie voor het mengen van ertsen van verschillende chemische samenstelling, waardoor een materiaal met gelijkmatig ijzergehalte wordt gewonnen).
De volgende tabel geeft de productie-capaciteit aan van de bedrijven, die in 1954 in bedrijf gesteld zijn, in vergelijking met de totale metaalproductie in Polen in 1938. Bovendien laat deze tabel de verhouding zien van de totale productie der smelterijen in Polen in 1954 tegenover 1938.
Deze getallen tonen de belangrijke stijging van de productie-capaciteit, die in 1954 op het gebied van de ijzer-, ruwijzerproductie en de productie van vuurvast materiaal is bereikt. Wij bespeuren nu reeds de geweldige invloed, die de nieuwe giganten van het zesjarenplan uitoefenen.
Hoogoven No. 1 van het Leninhoogovenbedrijf, die het vorig jaar in bedrijf werd genomen, produceert ten naastebij 45% van het ruwijzer, dat in 1938 in het Polen van voor de oorlog werd gefabriceerd. De productiecapaciteit van deze oven bedraagt ongeveer 1000 ton ruwijzer per dag.

In het begin van dit jaar zal een tweede hoogoven met dezelfde capaciteit in bedrijf worden genomen. In 1955 zal het Lenincombinaat behalve de nieuwe „Kokerei”-batterijen van 1954 nog twee gelijksoortige batterijen in bedrijf nemen. In 1954 zijn geen staalwerk-bedrijven in dienst gesteld. In 1955 evenwel worden bij de Leninhoogovens drie Martinovens in bedrijf genomen, die (de U.S.S.R. niet medegerekend) de grootste ovens van Europa zullen zijn.
Het in gebruik nemen van de walswerken voor ruwblik in de smelterij „Pokój” verhoogde de productie-capaciteit van ons hoogovenbedrijf op dit gebied met 23.3%.
Wij zeiden reeds dat met de aluminiumproductie voor het eerst een aanvang werd gemaakt. Het is de moeite waard hierover nog enige bijzonderheden te vermelden. De aluminiumproductie overtreft thans de totale hoeveelheid van deze grondstof, die tot nu toe geïmporteerd werd, met 10%.
Reeds in 1955 wordt Polen daardoor in staat gesteld de fabricage van gereedschappen van aluminium met meer dan het dubbele te verhogen. In het volgende vijfjarenplan zal de stijging, vergeleken met de stand van dit jaar, bijna het drievoudige bedragen. Ook de fabricage van industrieproducten uit dit metaal stijgt aanzienlijk.
De snelle stijging van de productie-capaciteit van onze hoogovenbedrijven, de grote investeringen, het volgens plan, dus op tijd inschakelen van de nieuwe bedrijven, dit alles was eerst mogelijk door de opofferingen en door de scheppende initiatieven van onze arbeiders, technici en ingenieurs.
De Poolse ontwerpers en constructeurs leverden geen geringe bijdrage bij de bouw van de grote hoogovenaggregaten, vooral bij die van de ruwblik-walsbedrijven in „Pokój”. De geweldige ontwikkeling van onze hoogovenbedrijven hebben wij ook te danken aan de broederlijke hulp van de Sowjet-Unie.
Ook de landen van de volksdemocratie snelden ons te hulp. Zij leverden een reeks waardevolle uitrustingen voor de in het vorig jaar in bedrijf genomen fabrieken. Zo leverde Tchecho-Slowakije de installaties voor het „Riegel”-walsbedrijf en van het hoogovenbedrijf „Bobrek”; de Hongaarse Volksrepubliek nam de leveranties voor de ijzermijnen voor haar rekening.
Men mag ook niet uit het oog verliezen dat de belangrijke stap voorwaarts, die de hoogovenbedrijven het vorige jaar hebben gedaan een grote inspanning van de gehele natie noodzakelijk maakte.

Nieuw in bedrijf genomen aggregaat of nieuw bedrijf	Jaarlijkse productie-capaciteit in procenten van de totaalproductie in 1938	Verhouding in procenten van de totale productie in een bepaalde bedrijfstak in 1954 tot die in 1938 van hetzelfde bedrijf
IJzerertsmijnen	23.0 %	181.6%
Kraakinstallaties	16.6 %	161.0%
Leninhoogovens (ruw ijzer)	44.5 %	303.0%
Martinovens (ruw staal)	5.6 %	274.1%
Grendelwalsfabriek „Bobrek”	56.5*) %	
Productiebedrijven van vuurvaste stoffen:		
a) schamotte-fabrikaten	60.0 %	353.0%
b) kiezel-fabrikaten	94.0 %	340.6%

*) Verhouding van halffabrikaten tot de eindproducten van het jaar 1938.

Een gobelin, ontworpen en uitgevoerd door de kunstenaars Galkowski.

MODERNE POOLSE GOBELINS

Wat aan onze kunstweefstoffen vooral opvalt, is het uitgesproken Pools karakter. En dat is niet toevallig. Want hier grijpt men dikwijls en met voorliefde naar volksmotieven, van een onuitputtelijke ornamentenrijkdom en van gedurfde kleurencompositie.
Een ander karakteristiek kenteken van Poolse tapijten, gobelins en kelims, dat reeds vanaf de 16e eeuw bestond, toen de kunstweverij opkwam, is het domineren van de decoratieve elementen. Hier speelden zonder twijfel Oosterse invloeden een rol, welke invloeden langs de oude handelswegen in Polen hun kracht deden gelden.
Reeds in de jaren voor de oorlog heeft deze tak van de Poolse kunstnijverheid een belangrijke vlucht genomen. Talrijke, in dit tijdsbestek vervaardigde gobelins tonen een te ver doorgevoerde stilering van motieven, die aan de Poolse volkskunst ontleend waren. Onder de vele interessante nieuwe doeken uit de tijd na de oorlog, vallen in het bijzonder de kelims van Helena en Stefan Gałkowski in Kraków op. Geïnspireerd door de schilderkunst van hun tijd, schiepen beide kunstenaars een reeks originele weefsels die een hoog artistiek peil bereikten en die getuigen van grote technische vaardigheid. De kunstenaars knopen aan bij de nationale overleveringen van de volkskunst, zij denken er niet aan om versleten patronen te variëren.
De weefsels van de beide Galkowski's, zoals b.v. het hier gereproduceerde „Theater", dragen een beslist modern karakter en ze vormen een belangrijke schakel in het ontwikkelingsproces der Poolse kunstweverij, waarin de oeroude volksmotieven worden getransformeerd, waardoor ze een nieuw aspect vertonen.

De tiende verjaardag van het Sovjetrussisch-Pools verdrag herdacht.

Ter viering van de tiende verjaardag van de afsluiting van het verdrag van vriendschap, wederzijdse bijstand en samenwerking tussen Polen en de Sowjet-Unie, vond op 20 April in Warszawa een feestelijke bijeenkomst plaats, waar vele leidende persoonlijkheden van beide landen aanwezig waren. Onder anderen Bolesław Bierut en Aleksander Zawadski, voorzitter van de Staatsraad. Verder de leden van de Sowjetdelegatie, die bij deze gelegenheid in Warszawa vertoefde onder leiding van N. S. Chrustsjof. Tot de delegatie behoorden verder maarschalk I. O. Konjew, O. I. Iwastsjenko, de dichter Maxim Tank, E. L. Skoeke en J. J. Matoelis, president van de Academie van Wetenschappen van de Litause Sowjetrepubliek.
Aleksander Zawadski opende de bijeenkomst en heette de gasten hartelijk welkom, waarna Bolesław Bierut, eerste secretaris van de Poolse Verenigde Arbeidspartij, een herdenkingsrede uitsprak.

Voor de derde maal prijsverlaging in Polen.

Ten derde male in 18 maanden verdrong zich het Poolse publiek op 24 April jl. in winkels en magazijnen, nadat de nieuwe prijsverlaging bekend geworden was. Overal waren de nieuwe prijzen naast de doorgehaalde oude aangeslagen en overal verdrongen zich vooral de vrouwen, die de nieuwe prijzen met de oude vergeleken, te meer nu deze prijsverlaging juist in de lente valt, wanneer toch algemeen de wens leeft wat nieuws aan te schaffen, vooral op het gebied van de garderobe.
Zomerjurkjes zijn dan ook 10% goedkoper geworden, zijden blouses daalden 15% in prijs, regenmantels eveneens en schoenen, andere lederwaren en sportartikelen gingen ook al in prijs omlaag. Kamgaren stoffen van gewone kwaliteit daalden met 16% en wollen stoffen met 15%. De prijzen van enkele levensmiddelen, bv. vet, spek en rijst daalden met 20%.
Industrieproducten daalden nog sterker in prijs dan levensmiddelen en kleding. Steenkool met 20%, middelkwaliteit kolen met 27%. Zeer grote verlagingen ondergingen de prijzen van electrische artikelen, bv. stofzuigers van 1570 op 1099 złoty. Dit kon, omdat de industriële productie van consumptiegoederen zich sneller nog dan de landbouw ontwikkeld heeft.

Tenslotte nog enkele cijfers:
Vetten daalden met 3—10%; fruitconserven met 10—15%; zuivelproducten met 3—7%; katoenen kleding met 3—16%; kousen met 15—25%; landbouwwerktuigen en electrische artikelen met 10—30%; metaalwaren met 11—25%; houten artikelen (deze categorieen omvatten voornamelijk huishoudelijke waren) en cosmetische artikelen met 10—30%.

BOMEN MAKEN REIZEN

Marseille heeft haar Cannebière en de bewoners van Marseille zijn van mening dat als Parijs zo'n straat had, Parijs ook prachtig zou zijn. Helaas delen niet allen deze mening.

Vóór de oorlog hadden wij in Warszawa ook zulk een Cannebière, een levendige straat, de Marszałkowska, zonder welke men zich de hoofdstad eenvoudig niet kon voorstellen. Totaal vernield door bombardementen en uitgebrand werd de Marszałkowska na de oorlog een echte winkelstraat. De handel bloeide op maar geen groen boompje was er te bekennen.

Dit alles is nu echter veranderd. De Marszałkowska is nu een brede verkeersader, en aan beide kanten werden rijen hoge bomen geplant. In het middelpunt van deze boulevard, bij het paleis van cultuur en wetenschap, ontstaat een mooi park. In het voorjaar zullen de bomen hier uitbotten, linden en ahorns met brede kruinen zullen hier binnenkort staan.

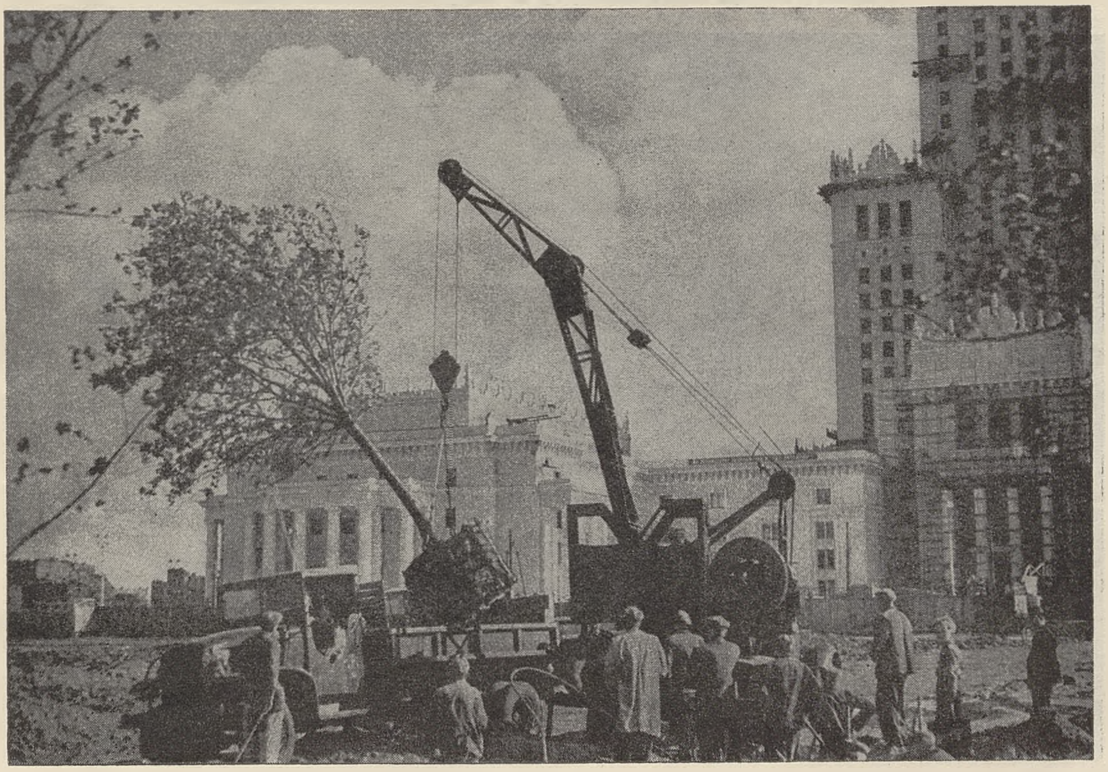
Volgroeide bomen worden overal overgeplant, maar Warszawa moet dit snel en op grote schaal doen. Er zijn weken, waarin 1500 statige bomen en struiken gelijktijdig uit de grond opschieten. Uit alle delen van Polen worden zij gemakkelijk en met alle comfort naar de hoofdstad getransporteerd om deze te verfraaien. Daaronder zijn linden van 15 en 30 jaar, die elk in een reusachtige „bloempot" hun eigen aarde meebrengen. Op de plaats van bestemming liggen de kuilen al te wachten. Langzaam en omzichtig zet een hefkraan de stammen op hun plaats. Daarop begint de schoonheidsbehandeling en de aankleding van de boom. Met mos en jute omwikkeld, kan hij op zijn nieuwe plaats zonder enig nadeel overwinteren.

Warszawa groeit niet alleen in de hoogte en de breedte. Warszawa bloeit lachend en vrolijk op in het frisse groen. Steeds meer bomen verblijden de ogen van de bewoners dezer stad, die naast Stalingrad in de laatste oorlog wel het meest heeft geleden.

Een tractor verplaatst een uitgegraven 30-jarige lindeboom.

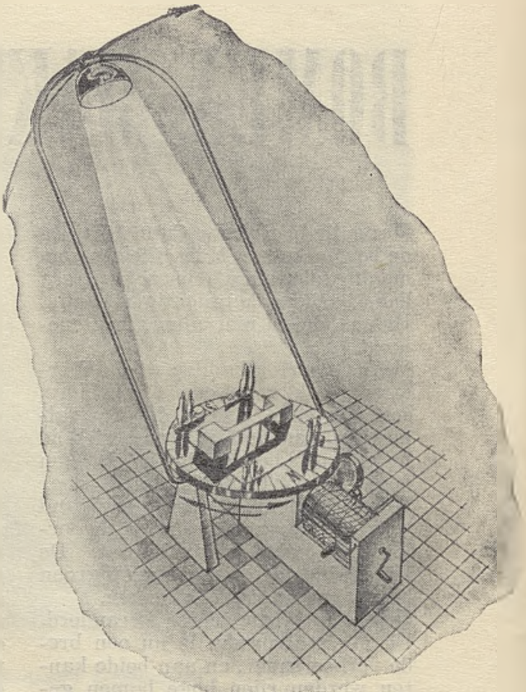
Ook in Warszawa wordt het voorjaar. Soms „verhuizen" in de stad 1500 bomen van zo'n 30 jaar oud per week! Onlangs werden voor het Cultuurpaleis linden geplant.

De Zon in de

Voor wij over de woonwijk Wilynow spreken, eerst een paar woorden over de Akropolis van Athene. Wij willen het vraagstuk doorgronden, dat eeuwen lang de bouwmeesters heeft bezig gehouden. Wat verleent de tempels van Griekenland, het Marcusplein in Venetië of de oude stad van Warszawa hun harmonische schoonheid?
Een belangrijk vraagstuk, want dat de schoonheid een ingewikkelde aangelegenheid is, dat wisten de oude Grieken reeds. Toch kunnen wij het wel wagen, want op onze tocht door de problemen der bouwkunst worden wij vergezeld door een kenner van de architectonische vormgeving: Mieczysław Twarowski, een ambtenaar van het Warszawase instituut voor stedenbouw en architectuur. Hij stelde zich dit eerzuchtige doel: donkere, sombere huizen zullen bij ons niet meer te vinden zijn.
Met eigen ogen zag ik hoe de ingenieur aan een gewone draad zon bevestigde en deze naar alle richtingen heen en weer draaide. Ik beefde om het lot van onze lichtgeefster. Doch onbewogen door mijn vrees draaide hij zijn kruk en liet zon en aarde voortdurend om elkaar heendraaien.

En nu staan wij voor de Akropolis. Een zonnige dag; het heldere blauw van de hemel maakt de ingenieur vrolijk. Ononderbroken verklaart hij met nadruk dat de zonneschijn onze waarnemingen buitengewoon begunstigt. Doch slechts één omwenteling van de kruk verandert de Akropolis op de schijf, die op een grote grammofoonplaat lijkt van positie, de ingenieur schakelt het zonlicht uit, dat aan een kort dun draadje hangt. De zon bestond uit een kleine gloeilamp, de Akropolis was van plastilin en het hele geval wordt een „zonnetafel" genoemd, een uitvinding van ingenieur Twarowski. In het duister van de werkkamer staat de Akropolis plotseling vaag en vormloos voor ons. Zou het misschien niet juist de zon zijn, die het vraagstuk van het geheim der schoonheid van bouwwerken der oudheid voor ons oplost. Inplaats van deze vraag te be-

Model van een „zonnetafel".

Nieuwe woonwijk in Warszawa; op de voorgrond een kleuterschool.

antwoorden grijpt Twarowski naar een dik boek dat tot titel heeft: „De zon in de architectuur". Voor ons ligt het manuscript van een wetenschappelijke arbeid, de vrucht van onderzoekingen en studie gedurende elf jaar, het resultaat van experimenten op het gebied van lichtreflexen door Twarowski.

Keren wij nog voor een ogenblik tot de Akropolis terug. De veranderde zonnestand (in verband met de plaats van de toeschouwer) verandert de plastische uitdrukking van dit meesterwerk der

Bouwkunst

bouwkunst. De oude Grieken hielden rekening met de „hemelarchitect"; iedere voorgevel van een Griekse tempel was afgestemd op de bestraling door het zonlicht. Bekijken we de Akropolis op onze „zonnetafel" nog wat nader. Hoe wonderlijk spelen de lichtstralen door de zuilengalerij, over het lijstwerk, over de trappen en het marmeren voetstuk. In de gouden omlijsting van het zonlicht komen de architectonische effecten tot hun volle recht, waarbij licht en schaduw niet toevallig uiteenvallen. Dit alles werd niet door de phantasie van de bouwmeester te voorschijn getoverd, daartoe is de juiste kennis van de wetten der plastische werking van lichtreflexen vereist.
Bij zijn studie van de bouwkunst der oudheid kwam ingenieur Twarowski tot deze conclusie: men zou geen enkel huis, geen huizencomplex mogen ontwerpen zonder rekening te houden met de rol van het daglicht. En verder: de linieformatie der huizen en de vorm van de versieringen moeten op de verschillende geografische breedten met de intensiteit en de hoek der zonnestralen in overeenstemming worden gebracht.
Een aangenaam beschaduwde ruimte van een Londens huis zou in Napels overbelicht zijn.
Hoe kunnen wij de wetten der lichtreflexen onderzoeken? Hoe kunnen wij het zonlicht insluiten? Deze vraag trachtte ingenieur Twarowski in zijn wetenschappelijke arbeid op te lossen.
Maar het was hem er niet alleen om te doen maximale plastische effecten met de zonnestraal te verkrijgen, die de schoonheid van de buitengevel doet uitkomen. Het ging bij hem om iets dat nog belangrijker is, hij wilde namelijk

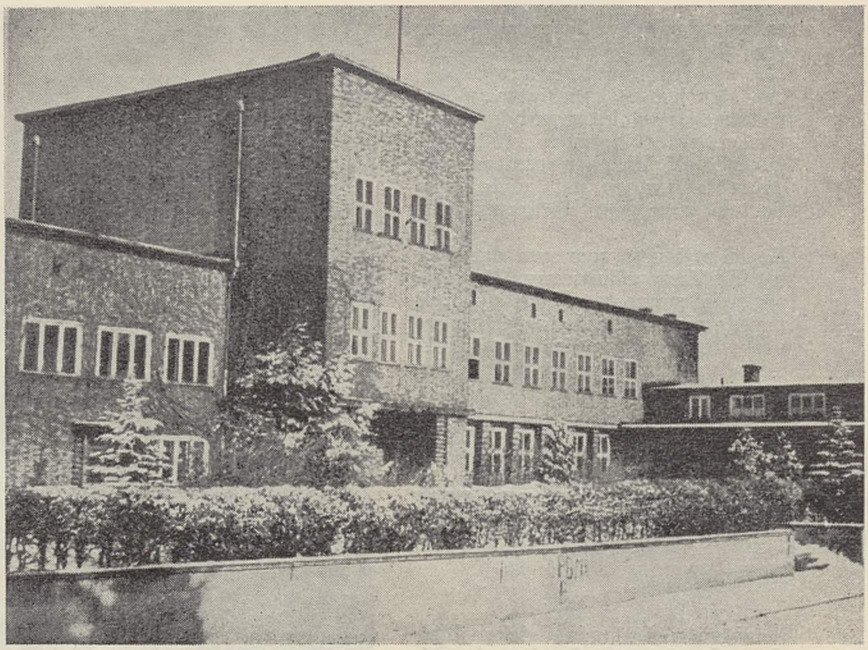
Muranów, één der grootste nieuwe wijken in Warszawa.

dat de straten niet aan donkere stenen kloven en de woningen niet aan duistere kelderwoningen doen denken. Want de hoofdzaak is de gerieflijkheid, de indeling van een gebouw op zodanige wijze, dat de zon zoveel mogelijk vertrekken binnenstroomt.
Deze stelregel wordt bij ons bij het projecten-maken het leidend beginsel.
Ingenieur Twarowski heeft twee eenvoudige instrumenten gebouwd met behulp waarvan men de tijdsduur der zonnestraling reeds op het model kan meten. En nu keren wij naar de werkruimte van het instituut voor stedenbouw en architectuur terug.

De „zonnetafel" biedt de mogelijkheid de belichting op het model in de loop van een dag, in ieder jaargetijde en op iedere geografische breedte te berekenen. Wij bewonderen het toverspel, dat de zonnestralen met de plastische architectonische effecten van het model spelen. Het model moet juist op de zonnetafel geplaatst worden om de „zon" de kringloop te laten volvoeren. De reflector volgt de banen van lente, zomer, herfst en winter.
Terwijl de „zonnetafel" ons aldus helpt de schoonheid der gevels stuk voor stuk te doorgronden, laat de tweede uitvinding van ingenieur Twarowski, de z.g. zonnelineaal, de zon in de woning komen. Met de zonnelineaal kunnen wij de juiste tijdsnormen der belichting voor iedere woning vaststellen. Wij kunnen gemakkelijk en snel reeds bij de projecten en plannen de graad van de zonnestraling op iedere dag en in ieder jaargetijde bepalen.
Onze bureaux voor woning- en stedenbouw laten van nu af aan geen enkel project door, waarbij niet aan de norm der belichting is voldaan. Het aantal woonruimten zonder zon mag de 5 % niet overschrijden. Vermeldenswaard in dit verband is, dat van vele stadswijken, die vóór 1939 werden gebouwd, 70 % der huizen volledig in de schaduw lagen.
En in de nieuw geprojecteerde woonwijk van Warszawa, Wilanow, zal het percentage zonnige woonruimten 97,5 % bedragen.
Wij ruimen de trieste, vochtige woningen op, alsmede de binnenplaatsen der huurkazernes; donkere huizen moeten wijken voor nieuwe met licht overgoten huizenblokken.

Marek Holzman.

SCHOTS VROUWENGILDE ONDER DE

Het deed ons veel genoegen, na het bezoek aan onze Verenigingszusters in de U.S.S.R., ook een bezoek aan Polen te brengen. Ik kan U de verzekering geven dat wij, vanaf het ogenblik, dat wij uit het vliegtuig stapten, er ons van bewust waren, dat wij ons onder goede vrienden bevonden.
Wij landden op 14 October in Warszawa en werden daar hartelijk ontvangen door vertegenwoordigers van de Poolse Coöp. beweging.
Wij hadden een zeer drukke tijd zonder enig moment van ledigheid of verveling. Daar wij een Coöperatieve delegatie waren is het begrijpelijk, dat wij in het bijzonder de coöperaties van alle kanten wilden bestuderen.
Warszawa toont de wonden van de oorlog nog duidelijk en haar bevolking is dag en nacht in touw om haar prachtige stad te herbouwen.
Ons bezoek begon met een rondgang door de stad. Wij zagen alles wat wij wilden zien en men deed alles om het ons aangenaam te maken. De winkels in Warszawa zijn zeer licht en welvoorzien.
Wellicht het meest interessante bezoek was dat aan een Coöperatieve beauty parlour, waar alle mogelijke soorten cosmetica verkocht werden. Ervaren verkoopsters gaven kundige voorlichting. Het was inderdaad een alleraardigste winkel.
Het deed ons veel genoegen het Vrouwen-Comité van Warszawa te ontmoeten. Ik kan U de verzekering geven, dat het Comité bestond uit zeer intelligente vrouwen die grote belangstelling hadden voor ons werk. Het was opvallend dat in alle coöperaties die wij bezochten, de vrouw een zeer belangrijke rol speelde.
Zoals ook in Rusland, was het verlangen, dat hier het sterkst tot uiting kwam en dat ook in al onze harten leefde, het verlangen naar Vrede.
Het reconstructie-plan is zeer veelomvattend en er verrijzen vele nieuwe gebouwen. Woonhuizen hebben voorrang. Wij bezochten vele nieuwe woningen; in het bijzonder een prachtige coöperatieve nederzetting in de buurt van Warszawa.
Men was in 1948 met de bouw begonnen en in 1949 trokken de eerste bewoners erheen. De huizen waren voortreffelijk ingedeeld en hadden centrale verwarming. Het aantal crèches, bewaarscholen, scholen en coöperatieve winkels was ruim voldoende. De binnenhuizen waren zeer fraai en het meubilair aangepast aan de architectuur van de huizen. De huur beloopt $^{1}/_{7}$ van het gemiddelde arbeiders-inkomen.
In vele huizen werden wij vriendelijk ontvangen.
Tevens zijn er vele cultuur-centra. Wij bezochten een landbouwkundige school waar over de honderd studenten een eenjarige cursus volgden om klaar gemaakt te worden voor een leidende functie op het land. Vele studenten waren meisjes. Ieder ontvangt zijn volle loon plus een toelage voor kosten van levensonderhoud gedurende de cursus.
Tevens bezochten wij de prachtige oude stad Kraków, met haar vele magnifieke gebouwen en haar beroemde Kathedraal.
Ook hier spelen de coöperaties een belangrijke rol. Er zijn vele welvoorziene winkels. Ook hier bezochten wij een nieuwe nederzetting, gebouwd voor de grote Lenin-staalfabrieken in Nowa Huta. Gedurende ons verblijf in Kraków bezochten wij verschillende coöperatieve fabrieken en we brachten een gedenkwaardige avond door in een schouwburg waar men prachtig zong en volksdansen opvoerde. Het publiek bestond uitsluitend uit werkers der coöperaties. Wij werden speciaal verwelkomd en zaten in de loge van de directeur.
Vanuit Kraków gingen wij naar Zakopane in de Tatra. Onderweg bezochten wij de coöperaties in Jaworow, een dorp, dat veel oorlogsschade had geleden. Ook hier was de ontvangst bijzonder hartelijk en men bracht ons onder in een prachtig vacantiehuis van de vakvereniging. Weer deed men al het mogelijke om het ons gezellig te maken.
Gedurende ons verblijf in de bergen ontmoetten wij veel vriendelijkheid en we waren te gast bij een middageten in een berg-restaurant. De plaatselijke bevolking kwam voor ons zingen en dansen in hun prachtige nationale drachten.
Mijn indrukken van Polen zijn inderdaad zeer positief. Het volk is allervriendelijkst, intelligent en handig en bezield met een groot verlangen naar het behoud van de vrede.
Mijn hartelijke dank voor alle ondervonden vriendschap.

Mrs. M. LOVE JP.
Voorzitster van het Schotse
Co-op. Vrouwen Gilde.

Bij de foto's

LINKS BOVEN:

In dit instituut van de productie- en verbruikscoöperaties worden boekhouders opgeleid.

RECHTS BOVEN:

De eerste klas tijdens een lesuur.

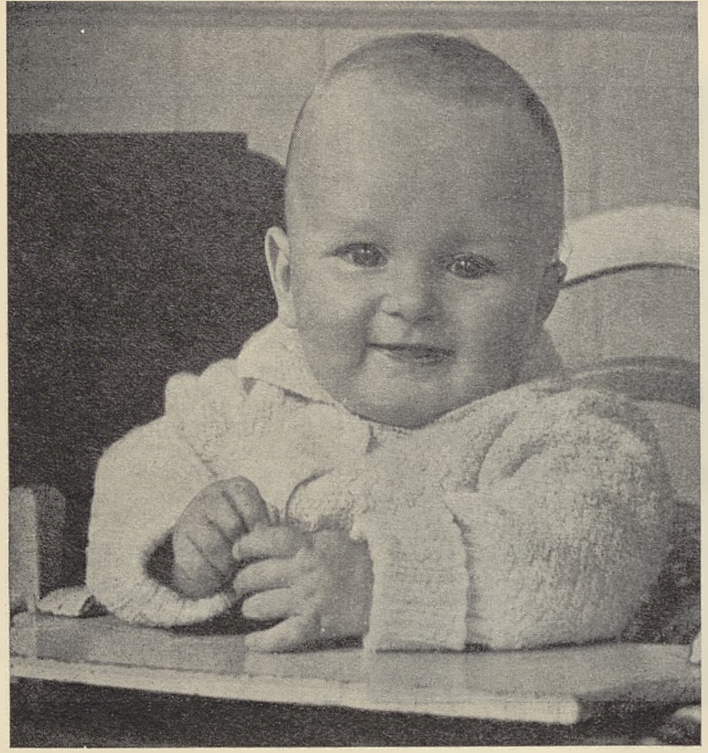
RECHTS ONDER:

In een coöperatieve winkel Puławkastraat 28 in Warszawa

INDRUK VAN POOLSE COÖPERATIES

DE VAKVERENIGINGEN NEMEN DE GEZONDHEIDSZORG OVER

Een vreugdevolle toekomst wacht de jongste generatie, waartoe ook Zygmunt Wdowinski behoort.

Op 1 Maart j.l. namen de Poolse Vakverenigingen de administratieve verantwoordelijkheid over voor de sociale verzekeringen.

Alhoewel de verzekering staatszorg blijft, en gebaseerd is op de wet, hebben de vakverenigingen nu een belangrijk grotere zeggingsschap in de uitvoering. Zo hebben zij een directe invloed op de bedragen die voor dit doel worden uitgetrokken.

Hierover sprekende voor het Centrale Comité der Vakverenigingen in de vierde plenaire zitting in Februari, zei het lid van het Comité, Mevr. Zofia Wasiłkowska het volgende:

Alleen in Volkspolen is het mogelijk gebleken de fundamentele principes, waarop de sociale verzekering rust, werkelijkheid te doen worden: namelijk, te bewerkstelligen dat deze verzekering alle werkenden en hun gehele gezin omvat, dat de premiën uitsluitend door de bedrijven en door de Staat gedragen worden en dat de leiding ervan uitsluitend in handen is van de verzekerden zelf.

Een van de eerste resultaten van de Volksstaat op dit gebied was, het doen vervallen van alle premies voor de werkers.

In 1938 waren ongeveer 2 millioen mensen verzekerd, terwijl daarvoor ongeveer 4½ millioen in aanmerking kwamen; thans telt Polen ruim 6½ millioen verzekerden en meer dan 14 millioen personen die in aanmerking komen voor uitkeringen. Dit betekent, dat voor de oorlog slechts 14% van de bevolking verzekerd was terwijl thans 50% verzekerd is.

Tegenwoordig genieten werkers en hun gezinnen vrije doktersbehandeling zonder dat de behandelingsduur of de behandelingsmethode aan enigerlei beperking onderworpen zijn. Deze vrije behandeling strekt zich ook uit over gepensionneerden en hun gezinnen. De geldelijke toelagen zijn intussen belangrijk hoger geworden.

Daarnaast kent men voordelen, waarvan in het kapitalistische Polen geen sprake was, namelijk gezinstoeslagen, sanatorium-toeslagen en toeslagen voor moeders die hun zieke kinderen verzorgen.

Op deze wijze heeft de Volksstaat stappen ondernomen naar een algemene verzekering van de werkers tegen de gevolgen van ziekte of andere omstandigheden, die het werken onmogelijk maken, een doel waarvoor de werkers in vele kapitalistische landen nog een harde strijd voeren.

De bestaande organisatie, gebaseerd op de voor-oorlogse structuur der sociale verzekering, voldeed niet aan de eisen die ons systeem stelt. Daarom hebben de Vakverenigingen, het voorbeeld van de Sowjet-Unie volgend, een voorstel ingediend, om de uitvoering van de sociale verzekeringswetten op te dragen aan die instantie, die als de representatieve organisatie van de werkende klasse, kan worden beschouwd, een instantie die de belangen van alle verzekerden behartigt.

Het decreet van de Staatsraad inzake het overnemen van deze functies door de Vakverenigingen, welk decreet op 2 Februari 1955 uitgevaardigd is, luidt een nieuwe periode in voor de ontwikkeling der sociale verzekeringen.

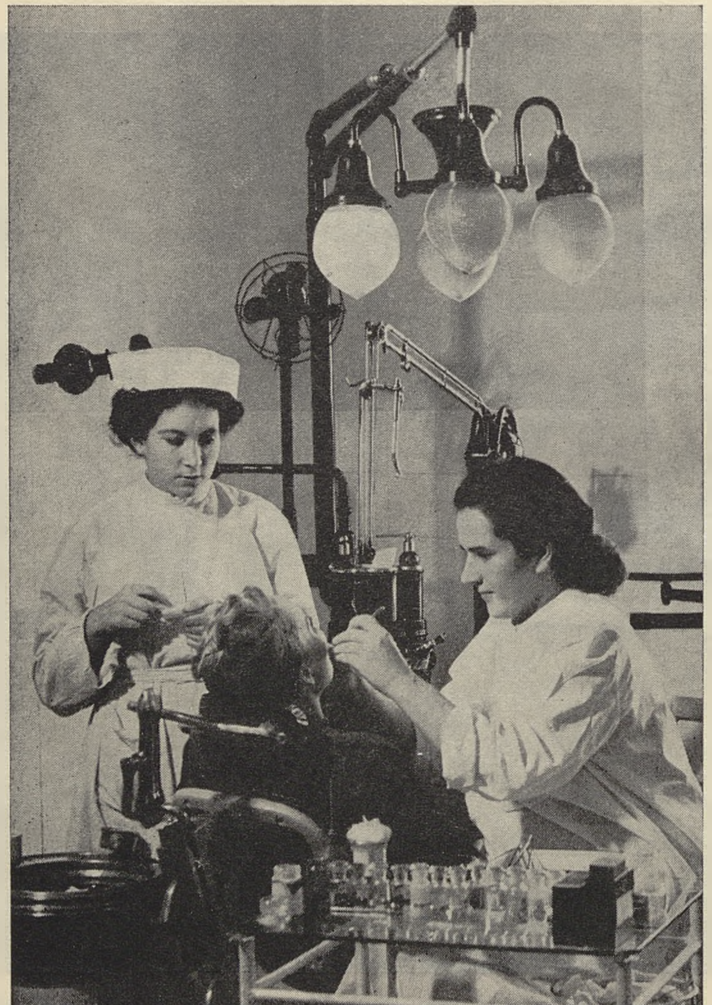
Het fundamentele belang van het decreet ligt in het feit dat de vakverenigingen—dus de verzekerden zelf — directe invloed kunnen uitoefenen op de besteding van ettelijke duizenden millioenen Złoty, bestemd voor sociale verzekering.

Het overnemen van deze functie door de vakverenigingen impliceert niet, dat de sociale verzekering nu geen staatszorg meer zou zijn. In de wet is vastgelegd hoever de uitkeringen gaan en tevens, dat alle werkers, onverschillig of zij al of niet bij een vakvereniging zijn aangesloten, voor deze uitkeringen in aanmerking komen.

Voorts verklaarde Mevr. Wasiłkowska, dat de vakverenigingen onder meer gerechtigd zijn tot het indienen van wetsvoorstellen op dit gebied, dat zij resoluties mogen aannemen en instructies mogen geven inzake de interpretaties van de officiële voorschriften.

De vakverenigingen kunnen directe invloed uitoefenen op de omvang der sociale verzekeringsfondsen. Thans bedragen deze: 5.588 millioen Złoty voor gezinstoelagen in 1955 en 1.595 millioen voor ziekte-, geboorte- en sanatorium-toelagen.

Teneinde zijn taak behoorlijk te kunnen vervullen bereidt het Centrale Comité der Vakverenigingen de oprichting voor van een Centrale Raad voor de Sociale Verzekering, die direct staat onder het CCV-Secretariaat. Daarnaast komen regionale raden, wier werk onder de supervisie van de presidia der regionale comité's der vakverenigingen staat. Naast hun taak op het eigenlijk terrein der sociale verzekering, zullen de Centrale Raad en de Regionale Raden zich eveneens belasten met de bestrijding van de ziekte-oorzaken en met de bedrijfsveiligheid.

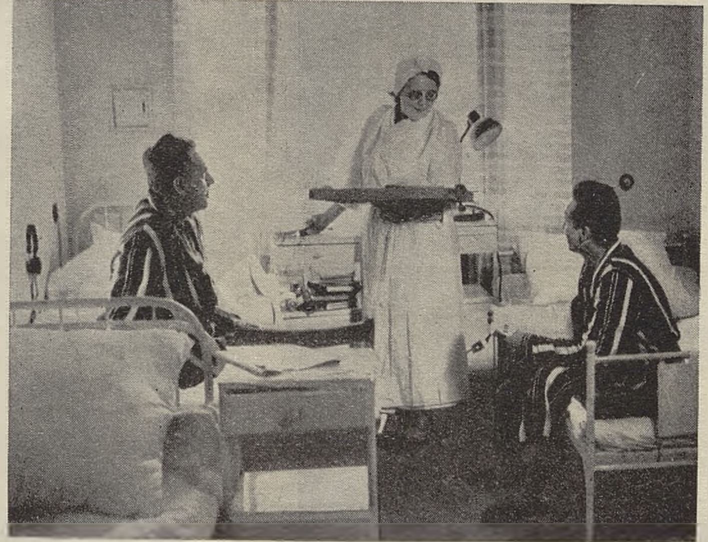
Bij de tandarts.

Een vleugel van het ziekenhuis Dziekanów.

Lighal van het ziekenhuis Dziekanów.

Patienten, die ter observatie in het ziekenhuis verblijven.

Hoe de Goralen Bruiloft vieren

Eén van de districten, waar zich de oude volksgebruiken het meest ongerept gehandhaafd hebben, is ongetwijfeld het gebied van Podhale. Daar vindt men nog altijd de oude, rijke kleding, die dagelijks gedragen wordt naast een rijke schat aan liederen, dansen, zeden en gebruiken als levend bezit van de bevolking. Een bruiloft is voor de Goralen aanleiding om fraaie veelkleurige costuums te voorschijn te halen, waarin de prachtige regionale dansen uitgevoerd worden.
De bruiloft van Stasiek Buzko en Helena Gułow uit het dorp Murzasiek bij Zakopane zal oud en jong dan ook nog lang heugen. Honderden gasten uit alle omliggende dorpen en uit het stadje Biały Dunajec woonden de feestelijkheden bij.

1. Het afscheid van de bruid van het ouderlijk huis is een roerende scène! Moeder is tevreden met de keus van haar dochter en zij weent, voordat de stoet zich ter kerke begeeft. Ook vader laat de tranen vloeien, want dat eist de traditie...

2. Twee bruidsjonkers — Er moeten er volgens oud gebruik in totaal twaalf zijn: zes bruidsmeisjes en zes bruidsjonkers. Zij komen de bruid halen om haar naar haar bruidegom te brengen. Daarbij wordt een lied gezongen, dat „de onwil van de bruid om zich in de gehuwde staat te schikken" tot onderwerp heeft. Daarbij wordt dan aanvankelijk het bruidje door de bruidsmeisjes zogenaamd „tegengehouden", maar na het overwinnen van deze tegenstand gaat de stoet op weg. De bruid, in het witte bruidskleed, waarover een kort Goralen-pelsmanteltje geworpen is, wordt naar de op haar wachtende bruidegom geleid.

3. Hier is de bonte bruiloftsstoet al op weg door de dikke sneeuwlaag! De bruid bevindt zich in gezelschap van twee cavaliers in een slee. Direct daarachter volgt de bruidegom, door twee bruidsmeisjes „geëscorteerd". Twee oudere bruidsjonkers gaan aan de kop van de stoet.

4. Huwelijksinzegening in het oude kerkje van Biały Dunajec.

5. Na de inzegening worden de sleden weer bestegen. Het bruidspaar gaat van nu af samen.

6. Intussen wacht het jonge paar een verrassing: als zigeuners of bewoners van één of ander exotisch land verklede vrienden van het paartje hebben op de weg ter hunner eer triomfpoorten opgericht en nu verlangen zij een traditioneel „afkoopgeld" in de vorm van een fles wódka! Dit offer wordt door bruid en bruidegom met vreugde gebracht. Hoe meer aanzien ze in hun dorp genieten, destemeer „hindernissen" zullen ze op de terugweg ontmoeten.

7-8. Ondertussen hebben oudere vrouwen het toebereiden van het feestmaal tot taak. Tot het zo ver is, danst de jeugd.

1

2

3

6

8

4

5

7

9. Wie geen danspartner vond, moet zich met conversatie tevreden stellen. Geen van de in hun bonte drachten uitgedoste jongeren hoeft zich echter zorgen te maken, niet aan zijn of haar trekken te komen!

10. Een bruidsjonker heeft een bruidsmeisje ten dans gevraagd.

11. Moeilijk is de keus voor de besluiteloze types...

12. Nu komt het belangrijke moment van het „oczepiny" („mutsje-opzetten"). Met het vallen van de avondschemering zetten de bruidsjonkers een lied in, dat als thema heeft „het treuren van de bruid om het blijvend gemis van de jongemeisjeskrans". De oudste neemt de bruid de krans van het hoofd, die zij zelf daarna op een bord legt. Dan beklaagt hij het „ongelukkige" lot van de jonggetrouwde vrouw, waarbij hij haar het mutsje opzet.

13. Zal het bruiloftsfeest slagen? Daarop geeft het vrolijk lachen van de aantrekkelijke dochters van de Poolse Tatra een duidelijk en positief antwoord.

12

13

9

10

11

De Nationale Galerij van POOLSE KUNST TE WARSZAWA

Na tien jaren te hebben gediend voor de verbreiding van Cultuur en Kunst, gedurende welke 88 tentoonstellingen met de grote renaissance-tentoonstelling aan de spits werden gehouden, is het Nationale museum in Warszawa nu de zetel geworden van blijvende kunstverzamelingen. Er zijn thans meer dan 100 zalen, meer dan 100 zalen van intense schoonheid, zodat de naam „Museum van Nationale Trots" niet overdreven is.
Zo gelukte het na tien jaren de Poolse Volksrepubliek een belangrijke verzameling bijeen te brengen, waaraan een grote artistieke en wetenschappelijke gedachte ten grondslag ligt. Deze verzameling is een levend monument van Poolse cultuur en kunst, van haar eeuwenlange tradities van humanisme en vooruitgang, haar onverbrekelijke verbondenheid met de cultuur en kunst van Europa en de wereld, waarmee zij niet alleen gelijke tred hield, maar die zij ook door eigen nationale waarden belangrijk verrijkte.
De hier bijeengebrachte en met grote piëteit tentoongestelde werken tonen tevens waar de bron van inspiratie voor de verdere ontwikkeling der Poolse kunst te vinden is, op welke grond de Poolse cultuur verder groeien en bloeien kan.
Vanuit de 20 zalen met verzamelingen van antieke kunst — Egyptische, Griekse, Romeinse — komt men in de nationale galerij der Poolse kunst. Deze 50 zalen beginnen met verzamelingen uit de 3e eeuw, waaronder zich ook voorwerpen bevinden van opgravingen, betrekking hebbende op de Romeinse tijd, opgravingen die op Pools grondgebied zijn verricht. De Poolse cultuur staat namelijk in nauw verband met de antieke wereld en de antieke cultuur.
Bijna de gehele nationale galerij van Poolse kunst werd volgens een nieuwe, zeer juiste wetenschappelijke methode ingericht: chronologisch wordt hier de ontwikkeling van alle takken van kunst getoond. Men ziet dus niet slechts schilderijen en beeldhouwwerken, maar ook meubels, weefsels, ceramiek, smeedwerk en penningkunde. Ook zijn naast de Poolse scheppingen ook de in elke periode door Polen verkregen werken van buitenlandse kunst te zien, welke het peil en de ontwikkeling der Poolse kunst karakteriseren en die tot een bestanddeel der Poolse cultuur zijn geworden, zoals bijvoorbeeld de gobelins uit het Wawelslot.
Alleen de vier kleinste Wawelgobelins hangen aan de erewand van de Renaissancezaal; ze zijn uitstekend geconserveerd, wat van groot belang is. Men moet niet vergeten dat de schoonste Wawelgobelins, die de Sanacja-verraders van Polen gestolen hebben, tegenwoordig door een dubbel gevaar worden bedreigd: de Canadeese regering heeft het plan ze te verkopen en door gebrek aan conservering gaan ze steeds meer achteruit. Zowel de gobelins als alle andere van het Poolse volk geroofde schatten moeten daarheen terugkeren, waar hun plaats is, naar Polen.
Een speciaal gedeelte van het nieuw ingerichte nationale museum vormt de galerij der Poolse schilderkunst van de 17e eeuw tot heden. Een groot deel van deze galerij bestaat reeds twee jaar. Thans is ze belangrijk uitgebreid; de schilderkunst vanaf het midden der 19e eeuw is rijker vertegenwoordigd.
Voor de schilderkunst der Poolse Volksrepubliek werden vier zalen ter beschikking gesteld. De afsluiting ervan wordt gevormd door het schilderij „Ons land" van Andrzej Strumillo, een kunstenaar van de jongste generatie.
Naast de buitengewoon rijke galerij der Poolse schilderkunst heeft het museum in 34 zalen de uitgebreide galerij der buitenlandse schilderkunst ingericht, die een prachtige verzameling bevat van werken der Nederlandse, Vlaamse, Duitse, Italiaanse, Franse en Spaanse schilderkunst uit de 15e eeuw en ook van Russische schilders. De zaal van de Milanese school van Leonardo da Vinci met de „Dame in hermelijn" van meester Leonardo zelf en met een copy van de „Mozes" van Michelangelo is een der zalen waar kunstkenners en -liefhebbers uit alle landen heen zullen trekken. En dan de ontroering die uitgaat van het kabinet met de tekeningen van buitenlandse meesters, waar zich wonderschone originelen van Dürer, Cranach, Breughel, Rembrandt, van Dijck, Hogarth en Goya bevinden!
Boven alles uit gaat echter het Pools gevoel van nationale trots, waarmee de Polen deze kunstwerken begroeten, alsof men een dierbaar mens dat men reeds dood gewaand had, terug heeft gevonden.
Deze schatten zwierven de twintig jaren voor de oorlog rond, de meeste in goed afgesloten kisten, door pakhuizen, kelders en zolders, totdat onder de druk van de openbare mening het Nationaal museum werd gebouwd. Maar ook toen werd er niet voldoende zorg aan besteed.
Op een sombere Octoberdag in 1939 kwamen hitlerfascistische kunsthistorici, begeleid door Gestapo, met reeds lang klaargemaakte lijsten van de meest waardevolle verzamelingen, het Nationaal museum te Warszawa binnen. En toen gingen de geroofde schatten — vaak zelfs in dezelfde kisten waarin ze jaren lang rondgezworven hadden — naar het Westen. De voor de nazi's „minder waardevolle" schilderstukken van Matekjo, Siemiradzki, de Gierymskis en Chelmonski werden eenvoudig zonder verpakking op een vrachtwagen geladen.

Op de tiende verjaardag van de bevrijding van Warszawa had een buitengewone plechtigheid plaats: In het gebouw van het Nationale Museum in Warszawa werd de in de Poolse geschiedenis grootste nationale kunstgalerij geopend. Dit is een duidelijk bewijs van de Poolse kunstzin, die de nationale cultuur stimuleert en tot nooit gekende hoogten brengt.

Gedeelte van de zaal met meubels uit de tijd van de barokstijl en de magnaten-heerschappij.

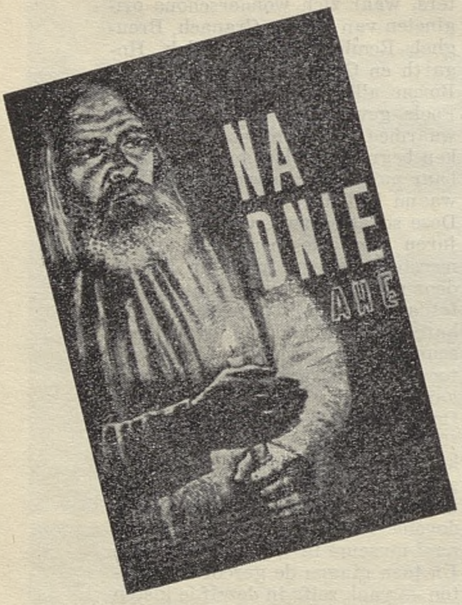
„Het Krasińskiplein en het Plein der Republiek" in Warszawa, naar het schilderij van B. Canalette.

Meubels en andere gebruiksvoorwerpen uit de tijd der renaissance en der zgn. „adellijke democratie".

Het POOLSE AFFICHE

Onder de producten der beeldende kunsten is het affiche mogelijk wel het meest populair in Polen. Overal vallen de levendige kleuren en aantrekkelijke composities op: op straat, in de cultuurcentra, de bioscopen, de fabrieken en op de kantoren. Iedere dag verschijnt een groot aantal nieuwe affiches op de muren en de aanplakborden. De oplagen belopen soms wel 100 tot 200.000 exemplaren.

Het nieuwe regime en de nieuwe sociale omstandigheden hebben de affiche-ontwerpers in Polen voor nieuwe problemen geplaatst en er worden veel hogere eisen aan hen gesteld dan vroeger.

De huidige sociale omstandigheden hebben het affiche zijn vroeger commercieel karakter doen verliezen.

Nu het zijn eigen karakter verworven heeft, krijgt het affiche een opvoedkundige taak in het bijzonder in ideologisch en artistiek opzicht. Het affiche spreekt in symbolen en kan daardoor de grondgedachte van een probleem duidelijk uitbeelden; bovendien is het een in het oog vallend, de aandacht trekkend kunstwerk.

Een groep kunstenaars, zeer klein in het begin, heeft zich geworpen op de technische problemen van het affiche. Hun eerste werken die verschenen op de muren van bevrijde steden, brachten niet alleen de vrijheidsboodschap, maar tegelijkertijd een nieuwe conceptie van de affiche-kunst. In dit stadium speelden de werken van Tadeusz Trepkowski, Henryk Tomaszekwski en Eryk Lipiński reeds een belangrijke rol. Alhoewel iedere kunstenaar zijn eigen taal sprak, verbond hen toch eenzelfde doel: het scheppen van een specifiek Pools affiche.

Thans heeft het Pools affiche zijn eigen stijl en zijn eigen artistieke en zeer persoonlijke vorm gekregen. Evenals de Poolse volkskunst is het kleurrijk en origineel. De ideeën die er aan ten grondslag liggen dragen een poëtisch karakter. Door zijn vrije vormen en zijn rijke kleurengamma nadert het affiche vaak de producten der schilderkunst. Al zoekend naar nieuwe middelen van expressie en nieuwe bronnen van inspiratie, vindt het Pools affiche steeds nieuwe mogelijkheden om de verbeelding te stimuleren en te appeleren aan de rede.

Op het terrein van de picturale kunst speelt het film-affiche een zeer interessante rol en dit wordt zeer geapprecieerd, niet alleen in Polen zelf, maar eveneens in het buitenland. Het richt zich niet op brutale wijze tot de toeschouwers om de sensatielust te prikkelen. Het bedient zich veeleer van alle nobele middelen der tegenwoordige grafische kunst, het uit zich nu eens als groteske satire een ander maal met dramatische spanning.

Het film-affiche absorbeert niet ten koste van al het andere de aandacht van de toeschouwer, maar geeft veeleer het karakter van de film, zijn sfeer en zijn inhoud weer.

Al deze redenen maken, dat de meest begaafde artisten zich voor het film-affiche zijn gaan interesseren, zodat het geworden is tot een tak van beeldende kunst met zeer gevarieerde en opvallende aspecten.

Het affiche in Polen bevindt zich toch nog in een ontwikkelingsstadium, maar het aantal artisten dat affiches produceert is in de laatste jaren belangrijk toegenomen; allen behoren tot de jongere generatie.

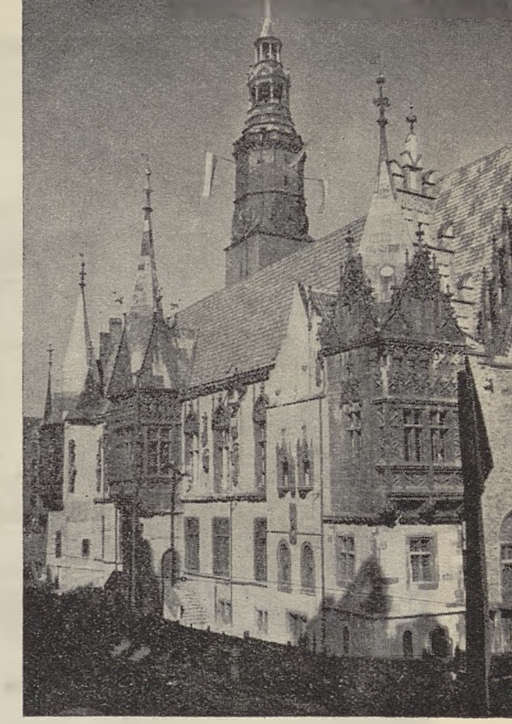
Het Pools affiche geniet een grote belangstelling in het buitenland. Talloze exposities werden er aan gewijd in het bijzonder in Tchecho-Slowakije, Bulgarije, West-Duitsland, Engeland, Zweden, Mexico, in de Sowjet Unie, Oostenrijk, Hongarije, Frankrijk en China, waar het alom een grote belangstelling vond.

Het historische raadhuis in Wrocław, één der oudste Poolse steden in Silezië.

SILEZIË

POOLS GEBIED

Alhoewel Silezië aan het eind van de 16e eeuw van Polen afgescheiden werd, heeft het toch nog honderden jaren lang zijn typisch Pools karakter bewaard. In de steden, waar de Duitse invloed zich het sterkst deed gelden, voltrok de verduitsing zich sneller, maar het platteland behield zijn Pools karakter tot 1945, toen Silezië weer aan Polen teruggegeven werd.

De studie van het verleden dezer provincie, die een van de oudste Poolse landen is, oefent een bijzondere aantrekkingskracht op de historicus uit: hij kan ieder ogenblik stuiten op de oorsprong van gewoonten en gebruiken, die vrijwel vergeten waren. De historici van Wrocław (Duits: Breslau) wijdden zich geheel aan deze studie en de tot nu toe bereikte resultaten werpen een duidelijk licht op de werkelijke ontwikkeling van dit land, welks historische beschrijving ten zeerste verwaarloosd is.

Archeologische vondsten en oude

Het mausoleum der Piasten-vorsten in de St. Janskerk te Lignice.

geschriften tonen aan, dat Silezië sinds de 7e eeuw zijn eigen culturele ontwikkeling heeft doorgemaakt. Deze ontwikkeling werd begunstigd door de ethnografische stabiliteit vanaf het einde van de 12e eeuw.

Een aparte studie toont aan, dat Silezië steeds nauwe economische betrekkingen met de andere Poolse provincies heeft onderhouden. Onder meer blijkt het Pools karakter van Silezië uit het feit, dat de oude bevolkingsregisters in het Pools geschreven zijn. In de tweede helft van de 17e eeuw correspondeerde men vanuit Silezië wederom in het Pools met de feodale heren van Groot-Polen over de levering van karossen.

De oude documenten, zorgvuldig voor de Hitlerianen verborgen, bewijzen dat de Poolse boerenbevolking van Silezië nog in de 18e eeuw haar landstaal bewaarde en verdedigde, zoals dat vroeger gebeurd was in de perioden van de boerenoorlogen in Duitsland.

De opstand van Kosciuszko in 1794 (na de tweede Poolse deling) vond een sterke weerklank in Silezië. Niet alleen uit de historisch geschriften, maar evenzeer uit volksliedjes blijkt, dat de Silezische boer niet alleen op zijn eigen gebied vocht, maar ook een actief aandeel nam in de strijd ter bevrijding van de andere Poolse provincies. De gevonden documenten geven een geheel ander beeld dan de beschrijvingen uit de 19e eeuw. De gedetailleerde kaarten voor intern gebruik getekend onder leiding van Prof. H. Aubin door het „Institut für geschichtliche Landeskunde" te Breslau, die in 1945 in Poolse handen vielen, leveren een karakteristiek bewijs van de Duitse vervalsing. De Beneden-Silezische grenzen lagen in het midden van de 19e eeuw veel gunstiger voor de Poolse bevolking, dan de Duitse wetenschap dit voorstelde.

Recent ontdekte archieven — zoals bijvoorbeeld die van de Katholieke en Protestantse kerken in Silezië — leveren het bewijs, dat grote gedeelten van de bevolking van Beneden-Silezië tegen het einde van de 19e eeuw Pools spraken. In 1896 gaf de officiële Duitse statistiek een aantal van 6.000 Poolse arbeiders in Wrocław aan en men schatte het aantal Polen, dat gedurende de eerste twee decennia van de 20e eeuw in die stad woonde op 20.000.

De studie van de materiële omstandigheden der Silezische bevolking gedurende de tweede helft van de 19e en het begin van de 20e eeuw, levert bijzonder interessante resultaten op. Silezië was een onderdrukt land, dat uitgebuit werd door de grote trusts, een land, dat de plaats innam van een semie-kolonie, een land waar de lonen abnormaal laag waren en waar jammerlijke sociale toestanden heersten. Dit maakt het begrijpelijk, waarom reeds vóór de tweede wereldoorlog de „Ostflucht" vanuit Silezië begon, de spontane vlucht van de Duitse bevolking naar het Westen, die door de Duitse economen schoorvoetend werd toegegeven.

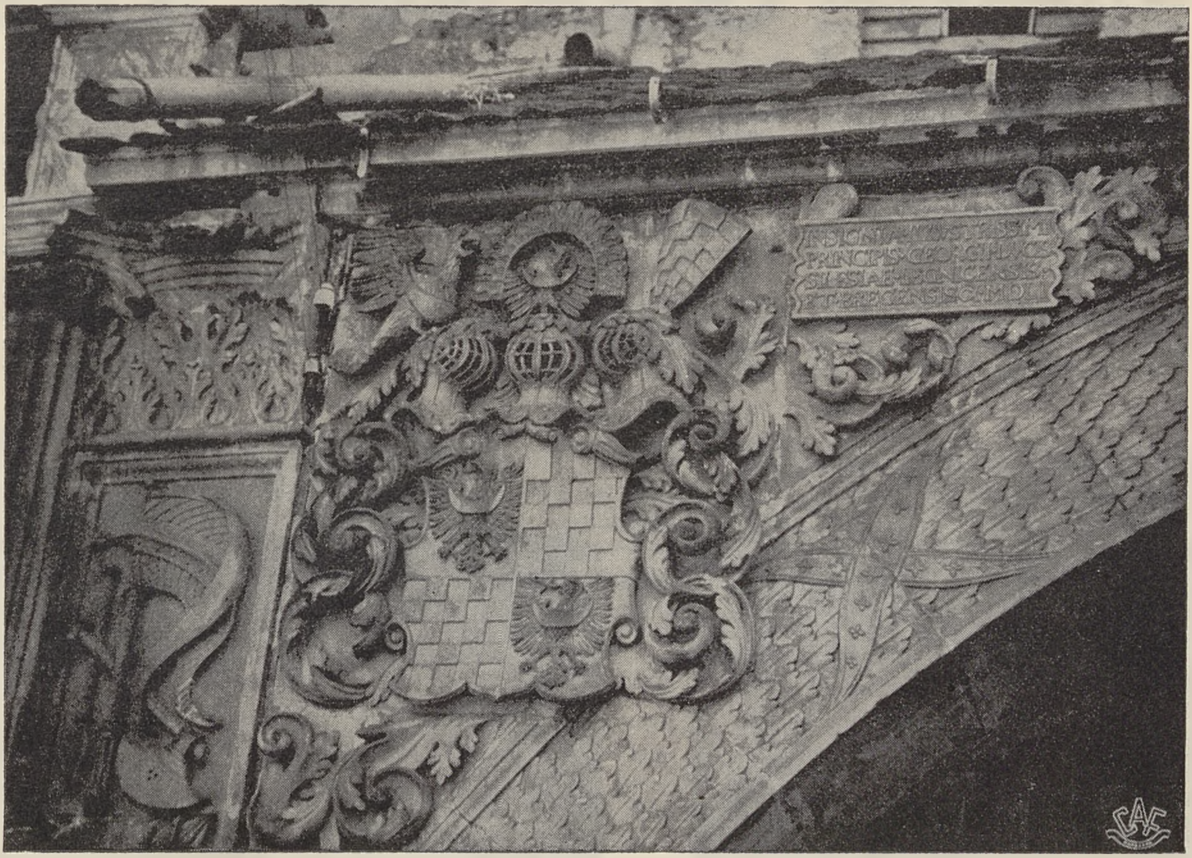
De bestudering van de Silezische geschiedenis vindt thans plaats door de Geschiedkundige faculteit aan de Universiteit van Wrocław en door de Vereniging van Vrienden der Geschiedenis aldaar, waarbij deze instellingen actief worden gesteund door het Historisch Insti-

tuut der Poolse Academie van Wetenschappen, terwijl ook historici uit Tchecho-Slowakije hun medewerking daaraan verlenen. De Tchechische historici hebben een artikelenreeks gepubliceerd, gewijd aan de geschiedenis van Silezië. Van hun kant publiceren de Poolse historici de resultaten hunner onderzoekingen in Tchechische organen. Bovendien zijn de werken der Poolse historici in het Duits vertaald. Duitse historici bestuderen op hun beurt de Poolse archieven ter vermeerdering hunner kennis op het gebied der beweging onder de Poolse en Duitse arbeiders in Silezië. Deze systematische en op grote schaal verrichte onderzoekingen, geven een waarheidsgetrouw beeld van de geschiedenis van Silezië — dit van oudsher Poolse gebied.

In Opole (Silezië) werden de oude huisjes op de markt, die in de oorlog door de terugtrekkende Hitlerlegers verwoest werden, weer in oude glorie gerestaureerd.

Brzeg aan de Odra: het wapen van de Silezische vorst Jerzy II uit 1551 boven de poort van het renaissance-slot.

Gdańsk staat in brand... Het leger van maarschalk Rokossowski dringt als een wig op tussen Gdynia en Gdańsk. Dan ontvangen de afdelingen van de eerste tankbrigade „De Helden van Westerplatte" en de gemotoriseerde infanterie-eenheden van het Poolse leger een kort bevel: „Aaneensluiten om deel te nemen aan de strijd om de bevrijding van Gdańsk!" Fn op 30 Maart 1945 hees de Poolse luitenant Jarosz de Poolse overwinningsvlag op de Arkushof. Zo keerde tien jaar geleden de stad Gdańsk bij Polen terug.

Van het begin van haar geschiedenis af was Gdańsk een Poolse stad. Zij ontstond en ontwikkelde zich aan de monding van de koningin der Poolse rivieren, de Wisła, als een organisch deel van het Poolse rijk, dat haar natuurlijk achterland is. Telkens wanneer Gdańsk in de loop van de geschiedenis kunstmatig, door geweld, van haar achterland losgescheurd werd, herhaalde zich hetzelfde: de bedrijvigheid kwijnde weg en Gdańsk, de havenstad aan de Oostzee, verviel tot een bijrol. En omgekeerd bracht iedere terugkeer aan het Poolse moederland de stad opbloei en welvaart.

Oud zegel van de stad Gdańsk.

GDANSK TIEN

Een kort historisch overzicht.

Toen in de 18e eeuw het 200-jarige verbond van de stad Gdańsk met Polen herdacht werd richtte de dichter Jan Pawel Tibius zich met de volgende woorden tot de burgers van de stad: „Gdańsk is onverbrekelijk met het naburige Poolse koninkrijk verbonden; de riviermondingen lopen als zenuwen door een lichaam; beide vormen één geheel, dat door de wijsheid van één heerser bestuurd moet worden... Vandaag gedenken wij de dag, dat Prusy met de andere provincies van Polen verenigd werd en het heeft zulk een welstand bereikt, dat het de afgunst van al onze vijanden opwekt."

Sinds de Poolse delingen, toen Pruisen de stad van Polen losscheurde om er meer dan 100 jaar te heersen, leed Gdańsk onder economische stagnatie, terwijl de Pruisische „jonkers" een verbeten strijd voerden om alles wat Pools was uit te roeien. Niets werd nagelaten om de stad een Pruisisch-Duits karakter te geven. De handel kwijnde, daar de stad met geweld van haar achterland, de bron van haar bestaans-mogelijkheden, losgesneden was.

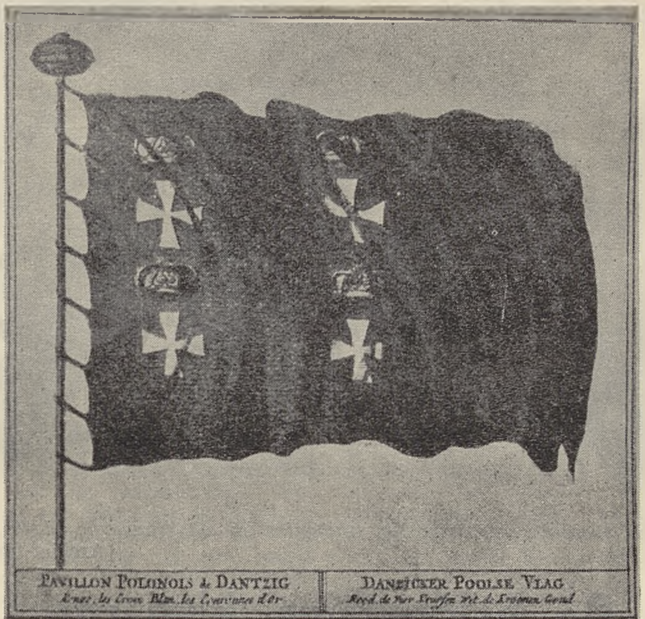
De Pruisische regering met Bismarck de „ijzeren kanselier" aan het hoofd, deed alles om de ontwikkeling van de stad te schaden. Het handelsverkeer uit de Poolse gebieden werd over de Oder en de Elbe geleid en bij de aanleg van de spoorlijn Berlijn—Köningsber-

De thans weer opgebouwde Długastraat met op de achtergrond het raadhuis.

De ruïnes in 1945.

Oude vlag van de stad Gdańsk.

JAAR BEVRIJD

gen werd Gdańsk benadeeld; de stad werd gepasseerd, want de lijn werd 34 km ten zuiden van Gdańsk aangelegd... Wij willen hier niet alle verordeningen en maatregelen in details opsommen, waardoor de stad tot een kleine Oostzeehaven werd gereduceerd. Volstaan wij met te vermelden, dat Gdańsk in het begin van de 19e eeuw, qua inwonertal, nog onmiddellijk achter Berlijn, Wrocław en Königsbergen kwam, terwijl de stad in 1910 ver achter alle andere Pruisische steden teruggedrongen was. De bloei van Gdańsk lag toen in het verre verleden.

Toch werd deze oude Poolse stad in 1918 niet aan Polen teruggegeven. Ook niet, toen de vredesconferentie van Versailles vaststelde, dat „de economische belangen van Gdańsk en Polen identiek zijn" en dat er „voor Gdańsk, als grootste haven aan de Wisła, de allerdringendste noodzaak bestaat, de nauwste betrekkingen met Polen te onderhouden". Zo ontstond aan de Wisła-monding de kunstmatige „vrije stad Gdańsk" en Polen werd het recht toegekend de haven te gebruiken.

Onder invloed van het natuurlijke achterland leefde Gdańsk direct op. Deze ontplooiing was echter niet, wat zij had kunnen zijn, indien het stadsbestuur in handen was geweest van de historisch rechthebbende: Polen, en wanneer niet in Gdańsk zelf het drijven van anti-Poolse elementen de boventoon had gevoerd. De statistieken over de in Gdańsk binnenlopende en uitvarende schepen leren ons, dat in 1912 het aantal in- en uitgaande schepen 5966 bedroeg, welk getal in 1927 tot 13.892 gestegen was. De goederenhoeveelheid bedroeg in 1926 vijf millioen ton en steeg tot acht millioen in 1931.

Van toen af liepen de cijfers sterk terug. De verklaring hiervoor was de aanleg van de haven van Gdynia, die gesticht moest worden als gevolg van de toenemende anti-Poolse chicanes.

Zoals bekend, is de scheepsbouw in Gdańsk de voornaamste industrie. In „de vrije stad Gdańsk" bleef deze echter eveneens beneden haar ontwikkelingsmogelijkheden door precies dezelfde oorzaken, die hierboven al voor de stagnatie van de haven zijn aangegeven. Toen bouwden de werven van Gdańsk slechts enige schepen per jaar en de industrie hield zich verder slechts bezig met het fabriceren van installaties voor suikerraffinaderijen en het herstellen van locomotieven. De Hitlerianen, die Gdańsk toen al onbeperkt beheersten, lieten zich weinig aan de economische achteruitgang van de stad gelegen liggen; zij hadden de handen vol met het voorbereiden van de overval op Polen...

Foto links:

Het in Gdańsk gebouwde ss. „Gdynia" terug na geslaagde proefvaart.

Foto rechts:

Het te water laten van nieuwe schepen trekt altijd grote belangstelling.

Kort daarop vond die overval plaats en pas na de tweede wereldoorlog, toen de in de loop van de geschiedenis aan Polen ontnomen gebieden herwonnen werden, brak ook voor Gdańsk een nieuw tijdperk van opbloei aan. Eerst kwam de wederopbouw van de zwaar door de oorlog geteisterde stad. De havens met alle installaties, de pakhuizen, de steigers en pieren, dat alles was bijna geheel verwoest. Het gezonken schip „Africana" versperde de haveningang. Wrakken van andere gezonken schepen blokkeerden eveneens de armen van de riviermonding en de kanalen. Het hele havengebied was vol met door de terugtrekkende vijand gelegde mijnen. Maar ondanks deze toestanden was het weer Gdańsk en geen „Danzig" meer. De oeroude Poolse stad was definitief bij het moederland teruggekeerd en een nieuw, groots toekomstperspectief opende zich voor de stad.

Het nieuwe Gdańsk.

Thans is de haven volledig hersteld en geheel gemechaniseerd. De capaciteit is al vele malen groter dan voorheen ooit het geval was. De werven zijn volop in bedrijf en van het dominerend repareren van zeeschepen overgegaan tot de nieuwbouw. Sinds 1949 werden in Gdańsk 122 grote zeewaardige schepen en 50 kleinere eenheden gebouwd. Op dit moment naderen 20 zeeschepen hun voltooiing. Onlangs werd de kiel gelegd van een 10.000 ton metend vrachtschip.

Toch is het bereikte slechts een begin. De toekomst zal een enorme ontwikkeling te zien geven in samenhang met de steeds toenemende Poolse buitenlandse handel. Nu reeds bestaan er 31 regelmatige zeeverbindingen met alle werelddelen. Het grootste deel van de Poolse in- en uitvoer gaat overzee en Polen streeft ernaar het aandeel van dit transport in toenemende mate door schepen onder eigen vlag te doen plaats vinden. De vraag naar nieuwe scheepsruimte is dan ook enorm en de bouw van zeeschepen zal volgens het plan in 1955 die van 1954 met 55% overtreffen!

Dit betekent voor Gdańsk een snelle opbloei. De stad heeft in het nieuwe Polen de grote betekenis herwonnen, die zij eens in de eerste tijd na haar ontstaan heeft gehad. Wie nu vanuit de haven de stad ingaat, wordt diep getroffen door haar herrezen schoonheid. Naast de nieuwe wijken is de in oude luister herrezen oude stad te bewonderen. Het Poolse volk blies het oude Poolse Gdańsk nieuw leven in!

SS-Generaal Stroop met zijn trawanten bij het brandende Ghetto.
(Archief-foto)

De heldhaftige kinderen van het Ghetto in Warszawa

Door Anna Kubiak, gebaseerd op verklaringen van volwassenen en kinderen uit het Ghetto zelf.

Het leven van de Ghetto-kinderen was nauwelijks leven ... Door de dood, waartoe het Hitlerregime ze had veroordeeld, getekend, streden zij om te leven met een overgave en heldenmoed, zoals zelden in de geschiedenis der mensheid is getoond. Want de geschiedenis der mensheid kent nauwelijks zulke vreselijke, mensonterende levensomstandigheden als die van het Ghetto in de bezettingsjaren ... Dit leven was een monstrum, een afschuwelijke nachtmerrie. Op een betrekkelijk klein plekje grond leefden een half millioen menselijke wezens opeengepakt in verhoudingen, die met elk begrip van hygiëne spotten. De Hitler-autoriteiten verkleinden het Ghetto ook nog systematisch en bovendien persten ze er tegelijkertijd nog voortdurend nieuwe ongelukkigen bij, die uit andere geëvacueerde Ghetto's afkomstig waren. In het Ghetto heerste wanhopige ellende ... Mensen krepeerden in de letterlijke zin van het woord van honger in de Ghettostraten. Ellende, kou, onbeschrijfelijke woningtoestanden en de afwezigheid van elke hygiëne veroorzaakten massale sterfte ... Daarbij kwamen de razzia's voor dwangarbeid, de vernietiging en executie, die een sfeer van ononderbroken tragische spanning over het Ghetto legden. En bedenk daarbij nog, dat de bezetter in zijn duivelse moordplannen aan de kinder-uitroeiïng een „bevoorrechte" plaats had ingeruimd! Zo woedde de strijd tegen de kinderen in het Ghetto bijzonder verbeten, maar de kinderen bogen niet, zij gaven zich niet passief over. Beroofd van het normale gezinsleven, van ouderliefde en school, veroordeeld tot honger, kou en alle mogelijke ziekten, gedwongen te leven onder terreur, onder de ogen van de dood, kortom onder ondragelijke spanningen, streden de kinderen toch hardnekkig tegen hun doodsvijanden. Meestal bezweken zij onder de slagen en mishandelingen, maar nooit bezweken zij zonder strijd.

Verbijstering is nog de beste aanduiding van de gevoelens, waarmee wij kennis nemen, van de haast onnatuurlijke ernst, rijpheid, wijsheid en geestkracht, die de verschrikkelijke omstandigheden bij de kinderen vermochten op te roepen. Snel verdwenen onder de Ghetto-omstandigheden de vreugde, de hoop en het vertrouwen, die kinderen van nature eigen zijn. Ondervraagd over toekomstplannen, antwoordde één der kinderen: „Plannen heb ik niet. Zolang ik leef, zal alles wel blijven als nu. Wat voor plannen kan ik hebben? Als ik de oorlog overleef, zou ik al heel tevreden zijn." Deze kinderen kenden spel noch lachen. Als zij speelden, was hun

spel ontleend aan de vreselijke omgeving; er werd wel „razzia" of „Judenschlagen" gespeeld, of „onderduiken". Soms liepen kinderen weg van de dwangarbeid, waartoe de bezetter ook hen verplichtte, en dan werd er „kind" gespeeld. Want de nazi's hadden het kind zijn kindheid ontnomen . . .

Onder de Ghetto-omstandigheden „rijpte" het kind ongehoord snel. Vaak was het de enige, die met zijn sjacheren en smokkelen voor de familie iets „verdienen" kon. Daarbij riskeerde het ononderbroken een kogel uit de revolvers van de Duitse gendarmen, van de Joodse of Poolse politieagenten. Toen de kleine Margsia Szpiro gevraagd werd, waarom zij smokkelde, antwoordde zij dat dat „noodzakelijk" was. Want van het onder de kleren in het Ghetto smokkelen van een paar aardappels of een stukje brood kon het bestaan van de hele familie afhangen. „Men moest voor de kleine smokkelaars een monument oprichten", schreef in het Ghetto de bekende rechtsgeleerde Berenson en een andere auteur wijdde aan hetzelfde onderwerp het onderstaand gedichtje:

Als werkelijke soldaten vielen zij in de strijd tegen het Hitler-regime. Marlenka Reiner werd met een zgn. „arisch persoonsbewijs" gegrepen en stierf, omdat zij de verblijfplaats van haar moeder niet wilde verraden. Men sloeg en pijnigde haar, probeerde haar met chocola en invrijheidstelling te verlokken, maar zij riep: „Ik ken jullie goed, bandieten, dieven, moordenaars. Ik weet dat niemand levend uit jullie handen komt. Denk je dat ik mijn mammie verraad voor een plak chocola? Leg mij maar neer en snij me in stukken, toch zeg ik niet waar mijn mammie woont" en tenslotte: „Toch heb ik mijn mammie niet aan de Duitsers verraden".
Ook de kleine Halina Schutz werd met „Arische papieren" gevangen. Het is bekend, dat ze na vreselijke mishandelingen toegaf van Joodse afkomst te zijn „maar het adres van mijn ouders kon ik niet zeggen, want ik wist, dat ze dan doodgemaakt zouden worden". De zevenjarige Niusia Gałusinska liet bij haar confrontatie met haar moeder, die ze in lang niet gezien had, niets maar dan ook niets merken, omdat ze dacht dat dit haar moeder zou kunnen schaden.

SS-Generaal Stroop geeft zijn troepen orders voor de verdere vernietiging van het opstandige Ghetto.
(Archief-foto)

„Door muren, door gaten, door de wachtposten,
door prikkeldraad, ruïnes en versperringen,
verhongerd, stoutmoedig, eigenzinnig en
koppig sluip en kruip ik als een kat."

„Overdag, des nachts en in de schemering,
als de sneeuw jaagt, bij rotweer, bij hitte;
Honderdvoudig verlies ik mijn leven en
ik riskeer honderdvoudig mijn hals."

„Onder de arm een linnen zakje,
op de rug een gescheurd pakketje,
snelvoetig, in het hart de eeuwige angst,
ga ik, Henryk Lazowertowny, de kleine smokkelaar."

Een kind voelt instinctief wie zijn vijand is en wil van hem niets, óók niets „goeds" aannemen. En in momenten van bitterheid neemt de verachting in kracht toe en dan gebeuren zulke dingen als met de twaalfjarige jongen, die zijn beulen toeriep: „Het doet er niet toe, dat wij doodgaan, maar jullie zullen je rechtvaardige straf niet ontlopen!" En een meisje van dezelfde leeftijd riep bij de executie de moordenaars toe, die haar gelastten zich om te draaien: „Jullie zijn te laf om me in mijn gezicht te schieten!"
In het Ghetto werkten alle antifascistische organisaties van de oudere en jongere kinderen samen en tijdens de opstand vervulden ze allerlei taken, die elk voorstellingsvermogen te boven gaan.

Kinderen glipten door alle mogelijke openingen en gaten en brachten zo belangrijke verbindingen tot stand, zowel tussen de strijdende eenheden in het Ghetto zelf als met de „arische" buitenwereld! Zij deden verkenningen, brachten berichten over en wisten belangrijke gegevens binnen te brengen over de bewegingen van de nazi-beulsknechten onder S.S.-generaal Stroop. Ze wisten de vijand op dwaalsporen te brengen en desorganiseerden zijn „werk". Dit alles gebeurde met moed en doodsverachting, alsof deze kleine helden niet wisten wat angst was . . .

Eén van hen was b.v. Szanan Lent, zoon van een tram-man en geboren in 1926. In aantekeningen over hem lezen wij, dat hij „als het ware met de moedermelk reeds de atmosfeer van rebellie en vrijheidsliefde opgezogen had". In 1939 kwam hij met zijn ouders in Lwów terecht, tot Hitler ook deze stad bezette. De familie maakte de vervolgingen daar mee en de jonge Lent leerde de onderdrukkers haten. Elke belediging de Joden aangedaan ondervond hij als een vernedering van zijn eigen persoon. Hij ging naar Warszawa terug en nam aan het verzet deel. Eens zei hij, dat hij niet „in een bunker" kon zitten, als anderen de menselijke waardigheid van de Joodse bevolking verdedigden. Met moed, ja haast overmoedig en vol vreugde eindelijk te kunnen vechten, stortte hij zich in de strijd tegen de gehate vijand. Hij werd een voorbeeld voor de ouderen, die eerst geaarzeld hadden de knaap in hun rijen op te nemen, En hij stierf zoals hij geleefd had. Op 3 Mei 1943, nadat hij gewapend met twee revolvers, nog drie Hitlerofficieren neergelegd had, viel hij. Stervend dacht hij er nog aan, dat zijn wapens de vijand niet in handen mocht vallen. Het is bekend dat hij ze nog aan een strijdmakker overgaf.

Leden van de Poolse verzetsorganisatie „Volksgarde", die het strijdende Ghetto te hulp snelde, helpen Ghetto-strijders, die via rioleringen en dergelijke ontkomen zijn.
(Naar een tekening)

Even belangwekkend is de geschiedenis van Lusiek Blones, die bij het uitbreken van de oorlog 9 jaar was... In 1943 was hij de jongste soldaat in het Ghetto. Hij ging in het voetspoor van zijn hele familie, die actief aan het verzet deelnam. Tijdens de opstand was hij verbindingsman tussen het Ghetto en de buitenwereld en hij onderscheidde zich door zijn koelbloedigheid. Toen de strijd in het Ghetto zijn dramatisch einde tegemoet ging, trachtte hij door de hem vertrouwde riolen te ontkomen om zich in Pludow bij de partisanen te voegen. Op weg viel hij de Hitlerbandieten in handen die hem vermoordden.

De laaghartigste van alle vormen van de door het fascisme gepleegde massamoord is ongetwijfeld de kindermoord. Daarbij zijn bestialiteiten voorgevallen, die men nauwelijks durft neerschrijven. Speciaal afgerichte honden werden op de vervolgde kinderen losgelaten. Kinderen werden omgebracht door hun hoofdjes tegen muren en palen te verpletteren, kinderen zijn omhoog geworpen om ze dan op bajonetpunten op te vangen. Kinderen zijn met bijlen doodgehakt, verbrand, verdronken en levend begraven. Men kan geen woorden vinden voor deze ontaarde sadisten. En zij handelden als ontzielde automaten, die zonder een laatste restje van menselijk gevoel hun „Befehle" uitvoerden.

Dat had het fascisme ze zo geleerd... En zouden wij ook maar het geringste risico mogen lopen, dat dergelijke elementen opnieuw wapens, misschien de vreselijke atoom- en waterstofbommen, in handen zouden krijgen?

Ja, wij moeten alle mensen van goeden wille wel herinneren aan alles, wat er in het Ghetto gebeurd is. Opdat zich de vreselijke jaren 1942—1944 niet herhalen.

DE GHETTO-OPSTAND IN WARSZAWA HERDACHT IN AMSTERDAM

Op 28 April j.l. was wederom de Filmzaal van het Stedelijk Museum te Amsterdam geheel met belangstellenden gevuld, om de herdenkingsavond bij te wonen, die de Vereniging Nederland—Polen belegd had ter gelegenheid van de twaalfde verjaardag van de opstand van het Ghetto in Warszawa, één der roemrijkste episodes van het verzet tegen nazi-bezetters uit de laatste oorlog.

De bijeenkomst werd geopend door de voorzitter, de heer S. van Praag, die vervolgens een heldere uiteenzetting gaf van de betekenis van het verzet in het Ghetto.

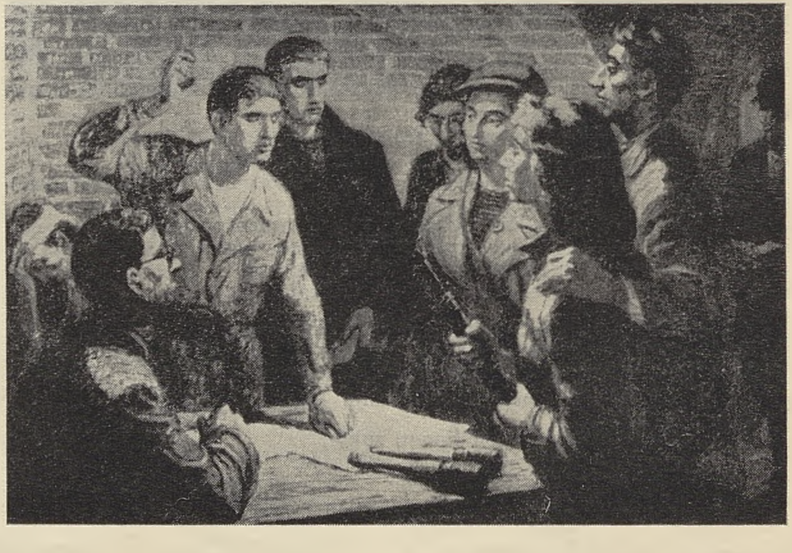
Mevrouw Rolien Numan droeg hierna een oud Ghetto-verhaal voor en, in aansluiting daarop, nog enkele fragmenten uit „De Muur" van John Hersey, waardoor de aanvang van de strijd in het Ghetto de aanwezigen duidelijk voor ogen gesteld werd.

Na de pauze, waarin nog enkele documenten, betreffende het Ghetto en de bezetting in Polen te bezichtigen waren, werd de indrukwekkende en vaak ontroerende Poolse film „De Waarheid kent geen Grenzen" vertoond. De film toont het voorspel, de heroïsche strijd en uiteindelijke ondergang van het Ghetto.

Wij maken dit alles vooral mee door de rol van een groep kinderen, jonge strijders, waardoor ook de hulp van het Poolse verzet aan het strijdende Ghetto helder belicht wordt.

Het Ghetto ging strijdend onder, maar de morele, de uiteindelijke overwinning is aan de krachten van vooruitgang en beschaving. Zij waken ook tegen herhaling van de gruwelen van 1943. Dat leerde en bevestigde nogmaals deze geslaagde avond.

In de bunker van de staf van het jongerenverzet in het Ghetto.
(Naar een schilderij)

1955

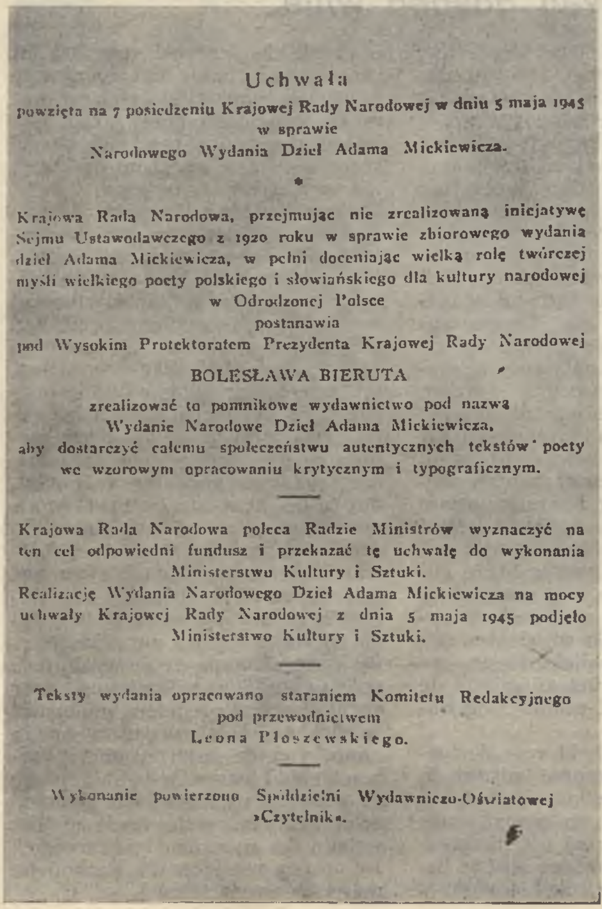
HET MICKIEWICZ-JAAR

Prof. Dr. Konrad Górski bij zijn werk aan het Mickiewicz-woordenboek.

In samenhang met het Mickiewicz-jaar bereidt een groep literatuur-specialisten een woordenboek voor, dat alle speciaal door Mickiewicz in zijn dichtwerk gebruikte uitdrukkingen zal bevatten en toelichten. Deze omvangrijke arbeid zal een werk leveren, dat in de letterlijke zin Mickiewicz' werk voor ieder toegankelijk zal maken. Het zal misvattingen uit de weg ruimen en passages, die zonder meer moeilijk te begrijpen zijn, ophelderen. Dit is van belang, omdat al in de uitgaven tijdens het leven van de dichter, maar meer nog daarna, fouten en misvattingen ingeslopen zijn. Het werk is al voor 95% voltooid. De redactie van het werk bestaat uit Prof. Dr. Konrad Górski uit Toruń, Prof. Dr. Stefan Hraboc uit Łódź, terwijl Prof. Dr. Stanislaw Pigoń namens de Academie van wetenschappen de leiding van het redactie-comité heeft.

In Polen werden sinds 1945 890.000 exemplaren van Mickiewicz' werken uitgegeven, die hun weg naar het volk vonden, geheel in de geest van de woorden van de dichter zelf: „Mogen zij de hutten der armen bereiken".

Uchwała
powzięta na 7 posiedzeniu Krajowej Rady Narodowej w dniu 5 maja 1945
w sprawie
Narodowego Wydania Dzieł Adama Mickiewicza.

*

Krajowa Rada Narodowa, przejmując nie zrealizowaną inicjatywę Sejmu Ustawodawczego z 1920 roku w sprawie zbiorowego wydania dzieł Adama Mickiewicza, w pełni doceniając wielką rolę twórczej myśli wielkiego poety polskiego i słowiańskiego dla kultury narodowej w Odrodzonej Polsce
postanawia
pod Wysokim Protektoratem Prezydenta Krajowej Rady Narodowej
BOLESŁAWA BIERUTA
zrealizować to pomnikowe wydawnictwo pod nazwą
Wydanie Narodowe Dzieł Adama Mickiewicza,
aby dostarczyć całemu społeczeństwu autentycznych tekstów poety we wzorowym opracowaniu krytycznym i typograficznym.

Krajowa Rada Narodowa poleca Radzie Ministrów wyznaczyć na ten cel odpowiedni fundusz i przekazać tę uchwałę do wykonania Ministerstwu Kultury i Sztuki.
Realizację Wydania Narodowego Dzieł Adama Mickiewicza na mocy uchwały Krajowej Rady Narodowej z dnia 5 maja 1945 podjęło Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Teksty wydania opracowano staraniem Komitetu Redakcyjnego
pod przewodnictwem
Leona Płoszewskiego.

Wykonanie powierzono Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej
»Czytelnik«.

Vertaling van het document: „Besluit genomen op de 7e zitting van de Volksraad op 5 Mei 1945 over de volksuitgave van de werken van Adam Mickiewicz. De Volksraad neemt het niet ten uitvoer gebrachte initiatief van de Wetgevende Vergadering van 1920 over om een uitgave van het complete werk van Adam Mickiewicz te bezorgen. De Volksraad doet dit in het diepe bewustzijn van de grote scheppende betekenis van het werk van Mickiewicz voor de Slavische volkscultuur in het algemeen en voor de herrezen Poolse volkscultuur in het bijzonder. Deze volksuitgave zal onder bescherming van de President van de Volksraad, Bolesław Bierut tot stand komen onder de naam „Volksuitgave van de werken van Adam Mickiewicz".
Deze gedenkwaardige uitgave zal het werk van de dichter voor het hele volk toegankelijk maken volgens de authentieke teksten onder voortreffelijke tekstcritische redactie en in voorbeeldige typografische vorm. De Volksraad beveelt de Ministerraad aan om hiervoor de nodige financiële middelen ter beschikking te stellen en het ten uitvoer brengen van dit besluit aan het Ministerie van Kunst en Cultuur over te dragen.

Het dansorkest „P.R." onder leiding van Jan Cajmer.

BOZE TONGEN

Onlangs kreeg de Poolse radio van een luisteraar uit West Europa de volgende vraag: „Is het juist, dat Jazz-muziek in Volkspolen verboden is? Wij kunnen zulk een vraag slechts met een lach beantwoorden."
Wij kunnen degene, die die vraag stelde, begrijpen, want wij weten hoe een bepaalde propaganda er onvermoeid op uit is de mensen in West-Europa de gedachte bij te brengen als zou in het huidige Polen het leven van de vroege morgen tot de late avond onverdraaglijk vergald worden door verordeningen en verboden.
Ik zou deze propaganda gaarne een handje willen helpen om er nog een paar ongerijmdheden aan toe te voegen. B.v. wat het eten betreft: iedere Woensdag moeten alle Polen erwtensoep eten en daarna gebraden rundvlees. Wie

OPROEP VAN KATHOLIEKE GELEERDEN

aan alle mensen van goeden wille

In deze half April gepubliceerde oproep van Poolse Katholieke geleerden wordt o.a. gezegd: „Wij wenden ons tot u, omdat ons geweten als Katholieke geleerden ons dit gebiedt. De allerhoogste waarheid van ons geloof, leidt ons bij het verheffen van onze stem, die, naar wij hopen, het hare zal bijdragen tot het afwenden van het gevaar, dat ons allen bedreigt.
Sinds jaren streeft de mensheid naar de onderwerping van de natuurkrachten aan haar doeleinden: de verbetering van haar bestaan. Daarbij is in de nieuwste tijd een ontdekking gedaan, die ons in staat stelt de enorme krachten, die in het atoom gelegen zijn, vrij te maken. Deze ontdekking zou het arbeidsvermogen van de mensheid en de mogelijkheden tot materiële vooruitgang tot in het oneindige kunnen opvoeren, wanneer wij daarnaar zouden streven. Maar het is anders gegaan. De energie door atoomsplitsing is ook in handen gekomen van lieden, die haar het liefst voor vernietigingsdoeleinden zouden gebruiken.
Zelfs nadat het duidelijk geworden was, dat het geheim van de atoomsplitsing niet meer bestond en dat het gebruik van atoomwapens zich onmiddellijk tegen de agressoren zou keren, werden de productie van en de proeven met deze vernietigingsmiddelen niet gestaakt. Ondanks het leed, dat daaruit reeds voortgevloeid is, zijn de plannen om een nieuwe oorlog te ontketenen niet opgegeven.
Thans is het nodig, dat iedereen een standpunt kiest en tegelijkertijd een reële bijdrage levert om het gevaar van een atoomoorlog af te wenden. De Wereldvredesraad doet een beroep op alle mensen van goeden wille om openlijk te eisen, dat de atoombewapening afgeschaft, de thermo-nucleaire wapens vernietigd en de internationale ontwapeningsbesprekingen voortgezet worden. Een milliard mensen zal zich in deze campagne uitspreken en dit zal een duidelijk bewijs zijn, welk een macht de vredeskrachten vertegenwoordigen en hoe onbuigzaam in dezen de wil der volkeren is. Wij stellen nadrukkelijk vast, dat wij deze oproep van ganser harte ondersteunen. Moge van geen onzer de handtekening onder deze oproep ontbreken. En wij richten ons tot heel het Katholieke Polen, opdat het eveneens het appèl van de Wereldvredesraad eendrachtig ondersteunt.
Naast de bezorgdheid voor de toekomst van de Europese cultuur en beschaving, uit welker rijkdom wij dagelijks putten en naast onze Katholieke plicht om uit naastenliefde onze medemensen leed te besparen, drijft ons ook het verantwoordelijkheidsgevoel voor het lot van ons vaderland. Wat een nieuwe oorlog voor ons land betekent, dat in de afgelopen tien jaren met zoveel moeite en ook met zoveel successen is opgebouwd, weet iedereen maar al te goed.
Tevens wenden wij ons tot de Katholieke collega's in het buitenland. Op hen rekenen wij vooral. Wij geloven, dat hun rol van buitengewoon belang kan zijn, vooral in die landen, welker regeringen zich in een onvoorzichtig moment, geleid door tijdelijke voordelen, tot een bewapeningspolitiek hebben laten verleiden. De Katholieke collega's kunnen de openbare mening in die landen sterk beïnvloeden, zodat de gedachte veld wint, dat alles wat de internationale spanning verminderen kan, in feite het welzijn van de gehele wereld en van ieder volk afzonderlijk dient. Wij roepen onze collega's in het buitenland dan ook op om alles te doen om onze generatie de schande te besparen, de voortgang der wetenschap voor vernietigingsdoeleinden misbruikt te hebben. Wij roepen u op in naam van de internationale verbondenheid van alle belijders van de eeuwige waarheid om gemeenschappelijk voor de vrede en het welzijn der mensheid op te treden."
De oproep was door 38 Katholieke geleerden ondertekend.

EN JAZZ

het zou wagen om b.v. een lamscotelet te nuttigen, zou direct streng gestraft worden. Na het middageten en wel om 17.02 hebben de mannen het recht om te niezen, waarop om 17.03 alle vrouwen in koor antwoorden: „Santé" of te wel „gezondheid".
Een ontspanningsdag of -avond verloopt bij ons aldus: Op een thé dansant mag alleen marsmuziek worden gespeeld; eerst tegen de morgen, wanneer de goede stemming er in zit, en als de omstandigheden het toelaten, mag er een polonaise worden gespeeld. Om te voorkomen, dat 't er al te vrolijk zou toegaan, wordt er in Polen op een thé-dansant alleen orgelmuziek ten gehore gebracht.
Ik hoop dat deze paar informaties de vindingrijkheid van dit soort propagandamakers kunnen verhogen.
En nu antwoord ik al diegenen, die gaarne zouden willen weten hoe wij ons hier nu werkelijk amuseren.
Mag bij ons Jazz-muziek worden gespeeld? Wij worden door vele buitenlanders uit Oost en West bezocht, die ons leven gadeslaan. Deze bezoekers zien hoe wij ons vermaken.
Wanneer zij 's avonds het hotel verlaten, kunnen zij vaststellen dat er in Warszawa veel lokalen zijn met Jazzbands. Ook iedere provinciestad van maar enige betekenis heeft verschillende Jazzbands. Ik zelf, ofschoon ik — hoe zal ik het zeggen — reeds lang meerderjarig ben, dans nog graag de Samba of de Rumba. Op hetzelfde moment dat de luisteraar uit West Europa zich met zijn vraag tot de Poolse radio richtte, brachten onze dagbladen het bericht van de opening van een nieuw cabaret, dat de naam kreeg van Jazzcabaret.
Voor het geval u niet in de gelegenheid bent Polen te bezoeken, stemt u 's avonds dan op de lange golf van Warszawa af. U zult dan één van de beide Jazz-orkesten van de Poolse radio horen: het grote dansorkest Cajmer of het kleine ensemble Harald.
Behalve deze radio-orkesten worden ook opnamen van de beste Jazzorkesten uit het buitenland uitgezonden als b.v. die van het orkest van Karol Vlach uit Tchecho-Slowakije, die van Kurt Haenkels met zijn solisten uit Duitsland, van de Engelse ensembles van Ted Heath, Joe Loss, Victor Silvester, Harry Horlick of van de Amerikanen onder Glen Miller.
Dit betekent geenszins dat wij allen maar Jazz spelen, dansen en zingen. De Polen zijn een Slavisch volk, dus ietwat sentimenteel en ze uiten niet gaarne hun gevoelens op luidruchtige wijze.
En nu beste vrienden, vergelijk wat een zekere propaganda over Volkspolen beweert met datgene wat u uit uw luidspreker verneemt.
De conclusie laat ik aan u over.

JERZY WALDORFF.

Rede van de Poolse vertegenwoordiger in de economische commissie voor Europa van de Verenigde Naties.

In zijn rede over de werkzaamheden van de steenkoolcommissie wees de Poolse gedelegeerde erop, dat Polen als een der grootste exportlanden op de Europese kolenmarkt groot belang heeft bij deze kwestie. De werkzaamheden van de commissie hebben bijgedragen tot opheffing van enige moeilijkheden in de kolenhandel. Er kon eenheid worden bereikt in de normen bij de classificatie van de kolen naar kwaliteit en grootte, gebaseerd op een voorstel van Poolse ingenieurs. Volgens de Pools delegatie moest echter meer betekenis worden gehecht aan het probleem: Europa onafhankelijk te maken van de invoer van kolen van buitenaf, hetgeen in verband staat met de stabilisering van de kolenmarkt in Europa. Dit zou o.a. kunnen worden bereikt door handelsverdragen op lange termijn.
Niettegenstaande het grote kolenverbruik in het binnenland blijft Polen ook in de komende tijd een kolenexporteur naar West-Europa en is het zelfs in staat, zijn export te vergroten door verdragen die op wederzijdse gelijke rechten berusten.
Bij de hierop volgende behandeling van de werkzaamheden der staalcommissie herinnerde de Poolse gedelegeerde eraan, dat de staalproductie in Polen vergeleken met vóór de oorlog driemaal zo groot was geworden. Als staalproducent, importeur en exporteur is Polen geïnteresseerd bij het werk van deze commissie, omdat die kan bijdragen tot het toepassen van nieuwe productiemethoden en tot ontwikkeling van de handel.

Poolse Theater-tournees in het buitenland.

De buitenlandse theaterconcerten, die vorig jaar met de tournee van het Poolse Theater naar de Sowjet-Unie en met de tournee van het Kamertheater naar Frankrijk ondernomen werden, zullen dit jaar aanzienlijk worden uitgebreid.
In Juni zal een groep, samengesteld uit medewerkers van het Słowacki- en het Oude Theater uit Kraków naar Frankrijk vertrekken om deel te nemen aan het Internationale Festival van Dramatische Kunst in Parijs. Zij zullen er „De Wraak" van Fredro en „Zomer in Nohant" van Iwaskiewicz opvoeren. Prof. Karol Frycz zal het ensemble leiden.
Zowel het Nieuwe Theater uit Łódź als het Nationaal Theater uit Warszawa zullen de Sowjet-Unie bezoeken. Het eerste ensemble vertoeft dit zomerseizoen in de Witrussische Sowjetrepubliek en het laatste zal tegen het eind van dit jaar de Oekraïne bezoeken.
Poolse schrijvers en toneelspelers zullen op uitnodiging Tchecho Slowakije bezoeken. Het ensemble „Syrena" onder leiding van Jerzy Jurandot, dat in Warszawa uit twee tot nu toe bestaande groepen gevormd wordt, zal in Tchecho Slowakije zijn repertoire vertonen.
Tenslotte is een tournee naar Frankrijk in voorbereiding van het Joodse Staatstheater te Wrocław, dat onder leiding van Ida Kamińska staat.

Wetenschappelijke medische films, een waardevolle hulp bij de studie.

De bibliotheek van de medische academie te Kraków ontving een waardevol wetenschappelijk-didactisch geschenk, n.l. de door het Instituut voor documentaire films bij de medische bibliotheek in Warszawa gemaakte wetenschappelijke medische films. Deze tonen een aantal ingewikkelde operaties. De medische academie te Kraków ontving tien films, waaronder vijf over de zorg voor zwangere vrouwen, een met een opgenomen kankeroperatie en nog enkele getiteld „Bewegingen van de cellen van gezwellen", „Bewegingen van de gewrichten op Röntgenopnamen".
Het Instituut voor documentaire films bij de medische bibliotheek kondigt in de naaste toekomst de verschijning van meer zulke nieuwe films aan. Hiertoe behoren: opgenomen operaties, chirurgische behandeling bij ongevallen, ampuaties, methodes van chirurgische genezing van tbc en andere.

De huisvesting van de Poolse werkenden verbetert voortdurend, sinds zij „baas in eigen huis" zijn.

IN EIGEN HUIS

Het huisje dat de Zienkiewicz in Falenica bewonen is een van de 250 gezinswoningen die de coöperaties voor de huizenbouw opgericht heeft in de nabijheid van Warszawa.
De Zienkiewicz zijn eerst kortgeleden in deze streek komen wonen. Gedurende vele jaren woonden en werkten zij in een van de voorsteden van Gdańsk. Toen hun enig dochtertje, Basia, ziek werd, schreef de dokter een onmiddellijke verandering van lucht voor, teneinde het kind te behoeden voor dreigende rheumatiek. Zij besloten naar Warszawa te gaan, dat bekend staat om zijn droog klimaat, en zij wilden een huisje voor zichzelf kopen.
Zienkiewicz, die arbeider is, bezat weliswaar enig geld, maar dit was niet voldoende om een huis te kopen of te bouwen. Dus wendde hij zich tot de coöperaties die bezig was kleine huizen te bouwen in de streek die de dokter aanbevolen had.
Deze coöperaties, waarvan hij intussen lid is geworden, bouwt op grond die de Staat ter beschikking gesteld heeft; bovendien opent de Staat de mogelijkheid langlopende credieten aan te gaan. Bij toetreding tot de coöperaties, behoeven de leden slechts een kleine som te storten. Voor voltooiing van het huisje betalen zij 30 % van de bouwkosten, terwijl de resterende 70% gedurende 10 tot 15 jaar afbetaald wordt in maandelijkse termijnen. Het inkomen van een arbeider stelt hem in staat zulke termijnen te betalen.
De Zienkiewicz hebben hun stukje grond uitgekozen en zijn de lening aangegaan. In verband met de gezondheidstoestand van hun dochtertje, hebben zij zelfs prioriteit voor de bouw gekregen. Zo trokken zij tegen het eind van 1954 in hun nieuwe huis, en Basia's gezondheid herstelde zich spoedig. Zij gaat nu naar een dichtbijzijnde school, terwijl haar vader in Warszawa werkt. Hij reist snel en comfortabel met de electrische trein naar zijn werk.
Zo hebben de Zienkiewicz, onder de rook van Warszawa, hun eigen huis, omringd door een tuin, voorzien van alle gemakken die een grote stad biedt.
In het komende jaar zullen meer en meer Poolse gezinnen hun eigen huis hebben, dank zij de hulp van de Staat, en de coöperaties. Dank zij de langlopende credieten, die slechts 1 % rente vragen, dank zij de verstrekking van prefabricated onderdelen, die de bouw aanmerkelijk vergemakkelijken en versnellen. Helpt de toekomstige eigenaar zelf bij de bouw, dan wordt zijn loon in mindering gebracht op de koopprijs!
In 1954 bestonden reeds 82 coöperaties voor woningbouw en hun aantal zal nog stijgen na het decreet in zake de staatshulp aan particulieren, die hun eigen huis willen bezitten. Daarnaast hebben verschillende industriële bedrijven, mijnen en instellingen speciale fondsen in het leven geroepen, bestemd voor de bouw van kleine huizen en de vergemakkelijking van de koop daarvan door de arbeiders.
Zo stijgt van jaar tot jaar het aantal werkers en intellectuelen die eigenaar worden van een „huisje met een tuintje".

3 - 24 VII 1955

24E INTERNATIONALE JAARBEURS TE POZNAN

3—24 JULI 1955

Inlichtingen geeft de Poolse handelsattaché in Den Haag, Alexanderstraat 24, dagelijks van 10-13 uur, Telefoon 116164